

Zestaw Narzędzi Partycypacji Dzieci

ELTE | LAW

UMCS
WYDZIAŁ PRAW I ADMINISTRACJI

clap-child.eu

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Kwestie ogólne dotyczące korzystania z narzędzi partycypacji dzieci	6
1. Korzystanie z narzędzi partycypacji dzieci: zasadnicze wyzwania implementacyjne	6
1.1. Symboliczna/formalna partycypacja dzieci a ryzyko tokenizmu (pozorności).	6
1.2. Wykluczenie, marginalizacja, elitaryzm i dostępność partycypacji dzieci	7
1.3. Dominacja dorosłych i skupienie na dorosłych: zagrożenia adulytmem	8
2. Zasady implementacyjne obowiązujące przy korzystaniu z narzędzi partycypacji dzieci.	10
2.1. Zapewnienie by partycypacja miała realne znaczenie, była istotna i spójna	10
2.2. Tworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska	11
2.3. Zapewnienie inkluzywnego i dostępnego podejścia	11
2.4. Zapewnienie informacji, przygotowania i wsparcia	12
3. Kryteria doboru i różnicowania narzędzi partycypacji dzieci	13
3.1. Wiek i dojrzałość dzieci	13
3.2. Poziomy partycypacji dzieci.	15
4. Dodatkowe względy implementacyjne w korzystaniu z narzędzi partycypacji dzieci	17
4.1. Partycypacja dzieci a kwestia zgody rodziców	18
4.2. Podstawowe wymogi związane z przetwarzaniem danych dzieci	19
II. Konkretnie lokalne narzędzia partycypacji dzieci, które mogą być stosowane przez gminy.	21
1. Partycypacja w formie grup fokusowych.	22
1.1. Warunki tworzenia grupy fokusowej	25
1.2. Wykorzystanie partycypacji grupy fokusowej i gminne wsparcie dla niej	27
1.3. Gminna ocena i monitoring partycypacji grupy fokusowej	29
2. Rada dziecięco-młodzieżowa	31
2.1. Powoływanie rady dziecięco-młodzieżowej, wybór członków rady.	33
2.2. Funkcjonowanie rady dziecięco-młodzieżowej oraz wsparcie jej działalności	37
2.3. Ocena i monitoring działalności rady dziecięco-młodzieżowej	40
3. Dziecięcy budżet partycypacyjny	42
3.1. Warunki projektowania dziecięcego budżetu partycypacyjnego	45
3.2. Wykorzystanie dziecięcego budżetu partycypacyjnego i gminne wsparcie dla niego	47
3.3. Gminna ocena i monitoring dziecięcego budżetu partycypacyjnego	49
4. Internetowa ankieta i zbieranie danych	50
5. Funkcjonowanie cyfrowej platformy elektronicznej partycypacji dzieci	54
6. Dodatkowe alternatywne narzędzia twórcze wspierające lokalną partycypację dzieci	58
6.1. Filmy partycypacyjne	59
6.2. Fotografos.	63
6.3. Warsztaty narracyjne	67
Źródła	71

WSTĘP

Niniejszy **Zestaw Narzędzi Partycypacji Dzieci** jest praktycznym przewodnikiem i materiałem metodologicznym przeznaczonym dla gmin. Ma na celu pomoc samorządom w zaangażowaniu dzieci w kształtowanie polityki publicznej i procesy decyzyjne w sposób konstruktywny, uporządkowany i przyjazny dla dzieci.

Innowacyjność Zestawu Narzędzi polega na tym, że został on opracowany specjalnie z myślą o gminach wdrażających lokalne inicjatywy na rzecz partycypacji dzieci, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb tych gmin. Zestaw Narzędzi **opiera się na praktyce**; porusza on wyłącznie kwestie pojawiające się w praktyce i zaleca tylko te narzędzia partycypacji dzieci, które są dobrze znane oraz sprawdzone w praktyce.

Zestaw daje gminom **wsparcie metodologiczne** przy wyborze narzędzi partycypacji dzieci. Jako wsparcie, Zestaw jest oparty na założeniu, że to **gminy mają najlepsze zrozumienie warunków lokalnych** i wiedzą, które narzędzia partycypacji dzieci oraz sposoby ich wdrożenia **pasują najlepiej do tych lokalnych kontekstów**.

Zestaw został opracowany przede wszystkim by pomóc gminom w wyborze narzędzi partycypacji dzieci poprzez podanie **praktycznych i elastycznych wskazówek**. Ustanawia **wspólną podstawę**, do której władze lokalne mogą się odnieść, gdy pojawią się pytania lub dylematy dotyczące stosowania narzędzia partycypacji dzieci.

Zestaw łączy w sobie:

- wspólne wyzwania dotyczące wdrażania;
- kluczowe zasady wdrażania partycypacji dzieci,
- praktyczne aspekty wdrażania,
- oraz zbiór sprawdzonych narzędzi partycypacyjnych, które mogą zostać dostosowane przez gminy do swojego lokalnego kontekstu.

Zgodnie z art. 1 Konwencji o prawach dziecka (KPD), Zestaw **przyjmuje rozumienie terminu *dziecko* jako każdej istoty ludzkiej w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność**. Zgodnie z **art. 12 KPD**, Zestaw uznaje, że **dzieci mają prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach je dotyczących**, oraz że decydenci powinni w miarę możliwości brać te poglądy pod uwagę.

Partycypacja dzieci to coś więcej niż tylko ich wysłuchanie. Jest to proces **konstruktywnego dialogu** między dziećmi a dorosłymi, podczas którego:

- dzieci mogą bezpiecznie dzielić się swoimi doświadczeniami, pomysłami i propozycjami,
- dorośli autentycznie biorą pod uwagę punkt widzenia dzieci,
- dzieci otrzymują informacje zwrotne na temat decyzji i wyników oraz
- partycypacja ma widoczny wpływ na lokalne procesy decyzyjne.

Gminy aktywnie angażujące dzieci mogą:

- podejmować lepsze i bardziej responsywne decyzje,
- wzmacniać zaufanie między dziećmi, młodzieżą i instytucjami lokalnymi,
- poprawiać kulturę demokratyczną,
- oraz wspierać dzieci w korzystaniu z przysługujących im praw.

Partycypacja dzieci nie jest działalnością odrębną ani symboliczną. Jest to **ważny element**:

- prawidłowego zarządzania,
- demokratycznej rozliczalności,
- oraz wdrażania praw dziecka na szczeblu lokalnym.

Gdy gminy uwzględniają doświadczenia i punkt widzenia dzieci w procesach polityki publicznej, wówczas wzmacniają społeczność lokalną jako całość.

Dlaczego poziom lokalny jest tak szczególnie istotny?

Partycypacja dzieci może być szczególnie skuteczna na poziomie lokalnym, gdyż:

- decyzje lokalne bezpośrednio kształtują codzienne życie dzieci,
- gminy są bliższe i bardziej dostępne dla dzieci,
- procesy partycypacyjne są często łatwiejsze do zorganizowania lokalnie niż na poziomie krajowym
- a dzieci są często bardziej zmotywowane do udziału w sprawach dotyczących ich bliskiego otoczenia.

Dlatego lokalna partycypacja dzieci stwarza możliwości stałego dialogu między gminami a ich młodymi mieszkańcami.

Jak korzystać z tego Zestawu Narzędzi?

Zestaw Narzędzi został opracowany jako **materiał praktyczny**. Jego celem nie jest po prostu odpowiedź na pytanie:

„Które narzędzie partycypacyjne powinniśmy wykorzystać?”, lecz raczej:

„Jak możemy wybrać najbardziej odpowiednią metodę partycypacji w naszym kontekście lokalnym?”

Zestaw Narzędzi wspiera gminy w podejmowaniu świadomych decyzji na temat metod partycypacji, nakierowanych na dzieci.

Struktura Zestawu Narzędzi

Zestaw Narzędzi podzielony jest na dwie główne części. **Pierwszy rozdział** Zestawu Narzędzi omawia **ogólne kwestie i warunki** związane z wykorzystaniem narzędzi partycypacji dzieci. Następnie, w **drugim rozdziale**, Zestaw Narzędzi przedstawia **narzędzia partycypacji dzieci, które są już sprawdzone i dobrze funkcjonują w praktyce**.

Część I – Kwestie ogólne i uwagi praktyczne

Ta część przedstawia podstawy partycypacji dzieci i pomaga gminom w przygotowaniu do wdrożenia. Obejmuje ona:

- zasady wdrażania partycypacji dzieci,
- wspólne wyzwania i zagrożenia oraz
- główne kryteria praktycznej realizacji (poziomy partycypacji, zagadnienia związane z wiekiem, zgoda rodziców i zabezpieczenia ochrony danych).

W tej części przedstawiono wsparcie dla lokalnych samorządów w zakresie **odpowiedzialnego i skutecznego wyboru metod partycypacji**.

Część II – Narzędzia partycypacji dzieci w praktyce

W tej części przedstawiono praktyczne narzędzia partycypacji dzieci, które zostały już sprawdzone i z powodzeniem wykorzystane w różnych kontekstach. W odniesieniu do każdego narzędzia partycypacji dzieci, Zestaw Narzędzi wyjaśnia:

- jego cel,
- sposób działania,
- jego mocne strony i ograniczenia,

- kiedy jest najbardziej użyteczny,
- etapy wdrażania,
- zagadnienia związane z monitorowaniem i oceną,
- oraz sposoby zapewnienia motywacji, informacji zwrotnej i włączenia.

Zestaw Narzędzi traktuje partycypację jako dynamiczny i ciągły proces, a nie jednorazowe działanie.

Proces tworzenia Zestawu Narzędzi zorientowany na dzieci

Już sam proces tworzenia Zestawu Narzędzi opierał się na zasadzie partycypacji. Dzieci zaangażowane w projekt miały bezpośredni wkład w jego kształt i treść, co opierało się na założeniu, że to właśnie **dzieci są najlepszymi ekspertami w zakresie własnych doświadczeń**.

W trakcie procesu tworzenia w obu krajach partnerskich (na Węgrzech i w Polsce) zorganizowano kilka sesji symulacyjnych i warsztatów partycypacyjnych. Uczestniczące w nich dzieci podzieliły się swoimi poglądami, doświadczeniami i zaleceniami, które następnie zostały uwzględnione w Zestawie Narzędzi. Ten proces współpracy pomógł zapewnić odzwierciedlenie przez Zestaw Narzędzi rzeczywistych potrzeb, oczekiwań i punktów widzenia dzieci.

I. KWESTIE OGÓLNE DOTYCZĄCE KORZYSTANIA Z NARZĘDZI PARTYCYPACJI DZIECI

Przed doborem i zastosowaniem narzędzi partycypacji dzieci, gminy powinny dokładnie rozważyć **kilka aspektów praktycznych i kwestii ogólnych**.

Skuteczne uczestnictwo dzieci nie zależy tylko od wyboru „odpowiedniego” narzędzia, ale również od tego, **jak partycypacja jest zorganizowana, realizowana i monitorowana**.

Ta część Zestawu Narzędzi pomaga gminom:

- określić wspólne wyzwania związane z wdrażaniem,
- uniknąć typowych błędów,
- zrozumieć zasady partycypacji o realnym znaczeniu,
- oraz wybrać metody partycypacji dostosowane do ich lokalnego kontekstu i możliwości.

Celem jest wspieranie gmin w tworzeniu procesów partycypacyjnych, które są ważne, inkluzywne i skuteczne zarówno dla **dzieci, jak i lokalnych decydentów**.

1. Korzystanie z narzędzi partycypacji dzieci: zasadnicze wyzwania implementacyjne

Zestaw Narzędzi nie tylko przedstawia konkretne narzędzia partycypacji dzieci, ale także wyjaśnia, dlaczego realna partycypacja dzieci może być czasami trudna do wdrożenia w praktyce.

Nawet dobrze zaprojektowane mechanizmy partycypacji mogą zawieść, jeżeli:

- dzieci są zaangażowane zbyt późno,
- partycypacja jest tylko symboliczna,
- niektóre grupy dzieci są wykluczone,
- albo dorośli nie doceniają autentycznie punktu widzenia dzieci.

Z tego powodu, przed wprowadzeniem lokalnych mechanizmów partycypacyjnych, gminy powinny zrozumieć i zidentyfikować najczęstsze wyzwania. **Wyzwanie implementacyjne** to każda praktyczna lub strukturalna przeszkoda, która może ograniczać skuteczność, inkluzywność lub wiarygodność partycypacji dzieci. Ta część przedstawia trzy kluczowe wyzwania, które gminy powinny uwzględnić podczas planowania i korzystania z dowolnego narzędzia partycypacji dzieci.

1.1. Symboliczna/formalna partycypacja dzieci a ryzyko tokenizmu (pozorności)

Dla gmin jednym z najczęstszych wyzwań jest to, że udział dzieci pozostaje jedynie formalny i symboliczny.

Czym jest tokenizm?

Jednym z najczęstszych zagrożeń w partycypacji dzieci jest **tokenizm** – gdy dzieci wydają się być zaangażowane w podejmowanie decyzji, ale realny wpływ ich partycypacji jest niewielki lub żaden.

W procesach pozornych:

- konsultacja z dziećmi jest tylko formalna,

- ich poglądy nie są szczerze brane pod uwagę,
- partycypacja jest wykorzystywana głównie do celów komunikacyjnych lub budowania wizerunku,
- lub decyzje zostały już podjęte, zanim dzieci zostały zaangażowane.

W niektórych przypadkach tokenizm może nawet prowadzić do wykorzystywania dzieci jako symboli lub instrumentów politycznych, co jest sprzeczne z prawami dziecka i podważa zaufanie do procesów partycypacyjnych. **Problem tkwi w procesie: partycypacja dzieci służy celom formalnym, reprezentacyjnym lub komunikacyjnym, a w rzeczywistości nie ma wpływu na decyzje.**

Typowe sygnały ostrzegawcze tokenizmu

Gminy powinny zwrócić uwagę na sytuacje, w których:

- dzieci są zapraszane tylko na końcowym etapie projektu,
- nie ma realnej możliwości zmiany decyzji,
- dzieci nie otrzymują informacji zwrotnej,
- dorośli już zdecydowali o wyniku,
- partycypacja jest organizowana głównie w celu zapewnienia widoczności lub w celach public relations.

Przykład praktyczny

Konsultacja w sprawie zagospodarowania parku

Gmina planuje utworzyć nowy park publiczny. Plany urbanistyczne są już gotowe, kiedy rada dzieci w danej miejscowości zostaje zaproszona do oceny projektu.

Dzieci proponują:

- dodatkowy sprzęt sportowy,
- obszary zacienione,
- publicznie dostępne miejsca do siedzenia.
- Jednak park jest w końcu zbudowany zgodnie z pierwotnymi planami, a żadne z pomysłów dzieci nie są uwzględnione.
- W tym przypadku problemem nie jest to, że decydenci celowo zignorowali dzieci. Głównym problemem jest to, że dzieci zostały zaangażowane zbyt późno, kiedy nie było już realnej możliwości wpłynięcia na projekt.

1.2. Wykluczenie, marginalizacja, elitaryzm i dostępność partycypacji dzieci

Innym typowym wyzwaniem dla lokalnej partycypacji dzieci jest to, że korzystając z narzędzia partycypacji dzieci gmina nie dociera do wszystkich grup dzieci.

Ryzyko wykluczenia i marginalizacji

W praktyce gminy często docierają do:

- dzieci, które są już aktywne,
- uczniów dobrze wyposażonych szkół,
- lub dzieci, które są pewne siebie i chętnie się angażują.

Jednocześnie inne grupy mogą pozostać wykluczone ze względu na:

- ubóstwo,
- niepełnosprawność,

- dyskryminację,
- lub niedoinformowanie i brak wsparcia.

W rezultacie partycypacja może odzwierciedlać tylko doświadczenia ograniczonej grupy dzieci, podczas gdy perspektywy dzieci najbardziej dotkniętych lub narażonych pozostają niewidoczne.

Ryzyko elitaryzmu

Jeżeli partycypacja stale obejmuje tylko te same grupy dzieci:

- strategie lokalne mogą stać się nie zrównoważone,
- nierówności mogą zostać wzmocnione,
- a zaufanie do procesów partycypacyjnych może ulec osłabieniu.

Nadmierny nacisk na skuteczność może nieumyślnie ograniczyć inkluzywność i podważyć demokratyczną wartość partycypacji dzieci.

Należy rozróżnić między tokenizmem, który dotyczy wpływu partycypacji, a brakiem włączenia, który dotyczy dostępności partycypacji. Oba wyzwania mogą występować razem i wzajemnie się wzmacniać.

Przykład praktyczny

Reprezentacja Rady Dziecięcej

Gmina powołuje radę dziecięcą. Większość jej członków pochodzi ze szkół w centrum miasta i jest wybierana na podstawie wyników w nauce oraz dotychczasowego zaangażowania w życie szkoły.

Rada dziecięca przedstawia następnie propozycje dotyczące:

- nowych obiektów sportowych,
- imprez publicznych,
- oraz ulepszeń terenów rekreacyjnych.

Propozycje te są uwzględniane w gminnych planach rozwoju. Jednak dzieci mieszkające w zaniedbanych dzielnicach lub na odległych obszarach nie są reprezentowane w radzie. Kwestie, które ich dotyczą — takie jak niebezpieczne trasy dojazdu do szkoły lub brak lokalnych możliwości spędzania wolnego czasu — nie pojawiają się w dyskusji.

W rezultacie ważne doświadczenia i potrzeby pozostają pominięte w procesie podejmowania decyzji.

1.3. Dominacja dorosłych i skupienie na dorosłych: zagrożenia adultyzmem

Jednym ze strukturalnych wyzwań związanych z partycypacją dzieci jest tzw. adultyzm (czyli koncentracja na dorosłych).

Czym jest adultyzm?

Kolejnym wyzwaniem strukturalnym jest **adultyzm** – podejście skoncentrowane na dorosłych, w którym dorośli są automatycznie uznawani za bardziej kompetentnych, podczas gdy doświadczenia i opinie dzieci traktuje się jako mniej wartościowe lub mniej realistyczne.

W procesach partycypacyjnych dotkniętych adultyzmem:

- dorośli kontrolują, o czym dzieci mogą dyskutować,
- propozycje dzieci są bagatelizowane lub odrzucane,
- partycypacja staje się nadmiernie ukierunkowana,
- a dzieci mają niewielki faktyczny wpływ na ten proces.

Adulteryzm nie zawsze jest zamierzony. Może wynikać z utrwalaonych nawyków instytucjonalnych, postaw lub założeń w ramach lokalnych systemów zarządzania.

W przypadku adulteryzmu problem leży w samym podejściu: gmina zasadniczo automatycznie uważa dzieci za mniej kompetentne i że z tego powodu ich poglądy nie mają rzeczywistego znaczenia.

Jak adulteryzm wpływa na partycypację

Kiedy gminy nie doceniają kompetencji dzieci:

- motywacja dzieci może się zmniejszyć,
- zaufanie między dziećmi a instytucjami może osłabnąć,
- partycypacja staje się mniej autentyczna,
- a cenna wiedza lokalna może zostać utracona.

Podejścia skoncentrowane na dorosłych ograniczają również możliwości rozwijania u dzieci pewności siebie w sferze obywatelskiej oraz zaangażowania demokratycznego.

Przykład praktyczny

Planowanie przestrzeni publicznej

Gmina prosi swoją radę dziecięcą o zaproponowanie ulepszeń dla przestrzeni publicznych. Dzieci proponują:

- dodatkową przestrzeń do siedzenia,
- miejsca spotkań dla młodzieży,
- i bardziej przyjazne dla społeczności miejsca spotkań na rynku miejskim.

Dorośli decydenci odrzucają propozycję, uważając, że młodzi ludzie powinni spędzać mniej czasu w przestrzeni publicznej, i wolą skupić się na zamkniętych placach zabaw zaprojektowanych przez dorosłych.

Mimo że dzieci formalnie uczestniczyły w procesie, ich propozycja nie została potraktowana poważnie z powodu wcześniejszych założeń dorosłych o tym, jak dzieci powinny korzystać z przestrzeni publicznej.

Wyzwania implementacyjne - główny przekaz do gmin

Wyzwania implementacyjne częstą występują łącznie i mogą się nawzajem wzmacniać — szczególnie w gminach, które dopiero zaczynają rozwijać praktyki partycypacji dzieci.

Z tego powodu skuteczna partycypacja dzieci wymaga:

- przygotowania,
- refleksji,
- elastyczności,
- oraz ustawicznej nauki.

Zrozumienie tych wyzwań jest pierwszym krokiem do budowania znaczącego, inkluzywnego i trwałego uczestnictwa dzieci na poziomie lokalnym.

2. Zasady implementacyjne obowiązujące przy korzystaniu z narzędzi partycypacji dzieci

Gminy mogą skutecznie zapobiegać najczęstszym wyzwaniom związanym z uczestnictwem dzieci i zarządzać nimi, jeżeli stosują narzędzia partycypacji w sposób starannie zaplanowany, przyjazny dzieciom i oparty na prawach dziecka oraz na **zasadach wdrażania**. Wymaga to czegoś więcej niż tylko zapewnienie możliwości partycypacji.

Gminy powinny zapewnić, aby procesy uczestnictwa miały realne znaczenie, były bezpieczne, sprzyjające włączeniu społecznemu, przejrzyste i odpowiednio przygotowane.

Poniższe zasady wdrażania stanowią praktyczne wytyczne dla gmin podczas planowania i obsługi mechanizmów partycypacji dzieci. Zasady te powinny przyświecać każdemu etapowi procesu — od przygotowania i komunikacji po wdrożenie i informację zwrotną.

Autentyczne zaangażowanie dzieci w korzystanie z tych narzędzi można osiągnąć tylko wtedy, gdy etapy procesu i proces jako całość są zgodne z następującymi zasadami wdrażania.

2.1. Zapewnienie by partycypacja miała realne znaczenie, była istotna i spójna

Dlaczego jest to ważne?

Partycypacja dzieci to nie tylko wysłuchiwanie opinii dzieci. Jej celem jest zapewnienie, aby poglądy dzieci mogły rzeczywiście przyczynić się do lokalnych procesów decyzyjnych.

Partycypacja nabiera realnego znaczenia, gdy:

- dzieci rozumieją problem,
- ich poglądy są poważnie rozważane,
- mogą wpływać na proces,
- i otrzymują informację zwrotną o wynikach.

Nie oczekuje się, że gminy przyjmą każdą propozycję złożoną przez dzieci. Powinny one jednak jasno wyjaśnić:

- sposób, w jaki brano pod uwagę pomysły dzieci,
- jakie propozycje zostały wykorzystane,
- oraz dlaczego niektóre sugestie nie mogły zostać zrealizowane,
- przejrzystość i informacje zwrotne są niezbędne do utrzymania zaufania i wiarygodności.

Gminy powinny...

- angażować dzieci na wczesnym etapie procesu,
- wybierać tematy istotne dla życia dzieci,
- wyjaśniać problemy w sposób zrozumiały dla dzieci,
- zapewnić realistyczny związek partycypacji z procesem decyzyjnym, oraz
- zapewnić jasną komunikację następczą.

2.2. Tworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska

Dlaczego bezpieczeństwo jest istotne?

Dzieci mogą w pełni uczestniczyć tylko wtedy, gdy czują się bezpieczne, szanowane i wspierane. Gminy muszą zapewnić, aby partycypacja odbywała się w środowiskach, które:

- chronią godność dziecka,
- wspomagają dobre samopoczucie,
- ograniczają ryzyko,
- i wspierają dobrowolną partycypację.

Bezpieczeństwo obejmuje zarówno bezpieczeństwo fizyczne, jak i emocjonalne i psychologiczne.

Gminy powinny...

- ustalić przejrzyste zasady partycypacji,
- stosować komunikację zrozumiałą dla dzieci,
- oceniać ryzyka przed podjęciem działań,
- zapewnić odpowiednie przygotowanie dorosłych moderatorów,
- i chronić dzieci przed manipulacją, dyskryminacją lub krzywdą.

Szczególną uwagę należy zwrócić na sytuacje, w których dzieci mogą wyrażać krytykę lub wrażliwe opinie. Dzieci muszą mieć pewność, że mogą mówić otwarcie, bez obawy przed negatywnymi konsekwencjami. Partycypacja musi być zawsze **dobrowolna**. Dzieci nigdy nie powinny być zmuszane do partycypacji i zawsze powinny mieć prawo do opuszczenia procesu.

2.3. Zapewnienie inkluzywnego i dostępnego podejścia

Dlaczego włączanie jest ważne?

Dzieci nie są jedną spójną grupą. Czynniki społeczne, ekonomiczne, kulturowe i osobiste wpływają na to, czy dzieci mogą uczestniczyć. Bez świadomego planowania niektóre grupy dzieci mogą pozostać wyłączone z procesów partycypacyjnych. Partycypacja inkluzywna nie jest zatem opcjonalnym dodatkiem – jest podstawowym wymogiem wysokiej jakości partycypacji dzieci.

Usuwanie barier partycypacji

Gminy powinny zidentyfikować i ograniczyć bariery, które uniemożliwiają dzieciom partycypację. Bariery te mogą obejmować niepełnosprawność, ubóstwo, różnice językowe, dyskryminację lub ograniczone zaufanie i wcześniejsze doświadczenia. Szczególną uwagę należy zwrócić na dzieci należące do grup **narażonych lub niedostatecznie reprezentowanych**, w tym:

- dzieci niepełnosprawne,
- dzieci ze środowisk w trudniejszej sytuacji,
- dzieci mniejszości,
- dzieci migrantów oraz
- dzieci w alternatywnych systemach opieki.

Elastyczne i zróżnicowane podejście

Żadne jedno konkretne narzędzie partycypacyjne nie może dotrzeć do wszystkich dzieci w równym stopniu, dlatego gminy powinny dążyć do:

- łączą różne metody partycypacji,
- oferowania możliwości zarówno formalnych, jak i nieformalnych,
- dostosowywać formy partycypacji do różnych potrzeb i sytuacji życiowych.

Celem **nie jest doskonała reprezentacja w każdym przypadku**, ale świadome i ciągłe wysiłki na rzecz zmniejszenia wykluczenia i poprawy dostępności.

Gminy powinny...

- korzystać z dostępnych miejsc i komunikacji,
- oferować do wyboru uczestnictwo online i offline,
- współpracować ze szkołami i służbami społecznymi,
- zapewniać tłumaczenie lub dodatkowe wsparcie w razie potrzeby,
- oraz aktywnie docierać do niedostatecznie reprezentowanych dzieci.

2.4. Zapewnienie informacji, przygotowania i wsparcia

Dlaczego przygotowanie jest ważne?

Partycypacja dzieci może mieć realne znaczenie tylko wtedy, gdy rozumieją:

- omawianą sprawę,
- proces partycypacji,
- oraz potencjalny skutek ich zaangażowania.

Gminne procesy decyzyjne są często **złożone**. Dzieci potrzebują zatem zrozumiałych, dostępnych, dostosowanych do wieku i odpowiednich do ich stopnia dojrzałości informacji. Przygotowanie jest równie ważne dla dorosłych zaangażowanych w procesy partycypacyjne.

Gminy powinny...

- wyjaśniać zagadnienia w sposób jasny, prosty i niesugerujący,
- unikać języka technicznego lub administracyjnego,
- przeszkolić pracowników gminy i moderatorów,
- udzielać informacji w formatach zrozumiałych dla dzieci, oraz
- dawać dzieciom wystarczająco dużo czasu na zadawanie pytań i przygotowanie swojego zdania.

Dzieci nie potrzebują specjalistycznej wiedzy. Powinny jednak rozumieć tę kwestię na tyle dobrze, aby sformułować i wyrazić swoją opinię.

Przygotowanie dorosłych i moderatorów

Również dorośli pracujący z dziećmi wymagają przygotowania i wsparcia.

Moderatorzy powinni mieć:

- umiejętności komunikacyjne,
- zrozumienie zasad partycypacji dzieci,
- wiedzę o zapewnieniu bezpieczeństwa dzieci,
- oraz doświadczenie we wspieraniu dialogu włączającego.

Jeżeli gmina nie dysponuje wiedzą specjalistyczną, należy zaangażować zewnętrznych partnerów zawodowych.

Zasady wdrażania - główny przekaz do gmin

Kiedy zasady wdrażania są stosowane konsekwentnie, gminy są w stanie lepiej:

- zapobiegać najczęstszym problemom związanym z partycypacją,
- budować zaufanie u dzieci,
- wzmacniać kulturę demokratyczną,
- oraz organizować procesy partycypacji o realnym wpływie.

- Zasady te mogą również pomóc gminom w reagowaniu na nieoczekiwane sytuacje i zagadnienia praktyczne podczas wdrażania.

Przydatne pytanie dla gmin to: „Czy wybrane przez nas rozwiązanie jest zgodne z zasadami partycypacji o realnym wpływie, bezpiecznej, inkluzywnej i przyjaznej dzieciom?” **Jeśli odpowiedź brzmi „tak”, gmina prawdopodobnie zmierza we właściwym kierunku.**

3. Kryteria doboru i zróżnicowania narzędzi partycypacji dzieci

Stosując narzędzia partycypacji dzieci, gmina musi wziąć pod uwagę zasady wdrażania, ale ponadto ma **szerszy zakres swobody przy podejmowaniu decyzji**, które narzędzie partycypacji wybrać i dokładnie jak je zastosować. Decyzje te powinny jednak zawsze opierać się na jasnych kryteriach.

Szczególnie ważne są dwie kluczowe kwestie:

1. wiek i dojrzałość dzieci zaangażowanych w proces,
2. oraz stopień uczestnictwa, jaki gmina chce osiągnąć.

3.1. Wiek i dojrzałość dzieci

Dlaczego wiek i stopień dojrzałości są ważne?

Jedną z podstawowych kwestii przy korzystaniu z lokalnych narzędzi partycypacji dzieci jest właśnie wiek i dojrzałość dzieci, które mogą być zaangażowane do partycypacji w podejmowaniu decyzji dotyczących polityki publicznej.

Zdolność dzieci do partycypacji rozwija się stopniowo wraz z upływem czasu. Według KPD uczestnictwo dzieci powinno być oceniane nie tylko według wieku, ale także stopnia dojrzałości, zrozumienia, doświadczenia i kształtujących się zdolności.

Oznacza to, że gminy powinny skupić się nie tylko wieku dzieci, ale także na tym:

- czy rozumieją problem,
- czy są w stanie wyrobić sobie własne zdanie, oraz
- jakiego rodzaju wsparcia potrzebują.

To właśnie na te ostatnie czynniki należy zwrócić uwagę przy opracowywaniu polityki partycypacyjnej.

Korzystając z konkretnego, wybranego narzędzia partycypacji dzieci, gmina musi przede wszystkim rozważyć, **czy dziecko jest w stanie samodzielnie formułować swoje poglądy na daną kwestię**. Nie jest konieczne, aby dziecko znało każdy szczegół; wystarczy, że dziecko jest w stanie zrozumieć daną kwestię na podstawowym poziomie i sformułować opinię na jej temat.

Rozumienie pojęcia „kształtujących się zdolności”

Kluczowym elementem partycypacji dzieci wg KPD jest zasada uwzględniania ich kształtujących się zdolności. Zdolności dzieci rozwijają się nieustannie wraz z ich dorastaniem. Wraz z wiekiem i zdobywanym doświadczeniem, dzieci:

- coraz lepiej rozumieją złożone problemy,
- wyrażają swoje opinie,
- i dają wkład w podejmowanie decyzji.

W związku z tym partycypacja powinna być stopniowa i dostosowana do:

- wieku,

- stopnia dojrzałości,
- potrzeb komunikacyjnych,
- i złożoności problemu.

Nie ma ściśle określonego minimalnego wieku dla partycypacji. Jednak różne grupy wiekowe zazwyczaj wymagają różnych metod i poziomów zaangażowania.

Partycypacja dzieci a grupy wiekowe

Jednocześnie znaczące zaangażowanie w lokalne procesy decyzyjne staje się zazwyczaj realne dopiero od pewnego wieku, co wiąże się z poziomem zrozumienia, dojrzałości dzieci oraz złożoności problemów polityki publicznej.

AG1 – Wczesne dzieciństwo (dzieci w wieku około 3–6 lat)

Mogą one być zdolne do formułowania własnych poglądów i wyrażania preferencji, nawet jeśli często robią to w sposób niewerbalny. Zaangażowanie małych dzieci jest możliwe za pomocą odpowiednich narzędzi metodologicznych, ale nie w procesy decyzyjne; może raczej odbywać się w formie pozyskiwania doświadczeń lub konsultacji.

AG2 – Młodsza podstawowa grupa wiekowa (dzieci w wieku około 6-10 lat)

Już teraz są w stanie zrozumieć prostsze kwestie społeczne, wyrażać opinie i uczestniczyć w dyskusjach w grupie. Zgodnie z międzynarodową praktyką partycypacji dzieci, dzieci w tym wieku mogą uczestniczyć w roli konsultacyjnej podczas zorganizowanych spotkań.

AG3 – starsza podstawowa grupa wiekowa (dzieci w wieku około 10-14 lat)

Mogą już być w znaczący sposób włączeni w dyskusję na temat lokalnych zagadnień polityki publicznej i są w stanie zrozumieć bardziej złożone problemy, przedstawiać argumenty i reprezentować interesy społeczności. Według międzynarodowych przykładów, jest to wiek, w którym pojawiają się instytucjonalne mechanizmy partycypacji dzieci, takie jak rady dziecięce.

Wytyczne UNICEF przedstawiają również kilka programów, w których członkowie rad dziecięcych w wieku od 10 do 12 lat biorą udział w procesach decyzyjnych samorządów.

AG4 – Grupa wiekowa młodzieży (dzieci w wieku około 14-18 lat)

Dzieci należące do tej grupy wiekowej mogą już być pełnoprawnymi uczestnikami każdego procesu partycypacji i mogą angażować się w regularny dialog w każdym elemencie miejskiej procedury decyzyjnej. Dzieci w tym wieku są w stanie zrozumieć złożone kwestie polityki publicznej, reprezentować interesy, opracowywać propozycje i brać udział w debatach.

Mogą to robić na przykład w radzie dziecięco-młodzieżowej lub poprzez przedstawianie istotnych propozycji w procesie opracowania budżetu partycypacyjnego. Doświadczenie pokazuje, że są oni najbardziej aktywnymi uczestnikami lokalnych mechanizmów instytucjonalnej partycypacji dzieci.

Na podstawie doświadczeń międzynarodowych, powyższe grupy można podsumować tak:

- **Młodsza podstawowa grupa wiekowa:** metody twórcze, wizualne i zabawowe są najbardziej skuteczne; inne narzędzia partycypacji dzieci mogą być stosowane w uproszczonej i bardziej ograniczonej formie, z aktywną moderacją.
- **Starsza podstawowa grupa wiekowa:** może być skutecznie zaangażowana za pomocą zorganizowanych narzędzi konsultacyjnych; w ich przypadku narzędzia partycypacji, takie jak rada dziecięco-młodzieżowa lub budżet partycypacyjny, mogą już funkcjonować w ograniczony sposób.

- **Dzieci w wieku młodzieńczym:** można korzystać z bardziej formalnych narzędzi związanych z podejmowaniem decyzji w ramach lokalnej polityki publicznej; wszystkie odpowiednie techniki partycypacyjne mogą być stosowane bezpiecznie i jako prawdziwy dialog.

Główne przekazy do gmin – Wiek i stopień dojrzałości

Gminy powinny dążyć do stworzenia systemów partycypacyjnych, które:

- łączą różne metody partycypacji,
- dostosowują narzędzia do wieku i stopnia dojrzałości dzieci,
- i oferują wiele sposobów partycypacji.

Różne dzieci będą potrzebowały różnych form wsparcia i zaangażowania. Elastyczny i zróżnicowany system partycypacyjny jest zazwyczaj bardziej skuteczny i inkluzywny niż poleganie na jednym mechanizmie partycypacji.

3.2. Poziomy partycypacji dzieci

Przy wyborze narzędzi partycypacji dzieci, gminy powinny również rozważyć, **jaki poziom partycypacji chcą osiągnąć.**

Różne narzędzia partycypacji wspierają różne poziomy zaangażowania. Niektóre narzędzia głównie pomagają gminom w gromadzeniu opinii dzieci, podczas gdy inne pozwalają dzieciom aktywnie kształtować decyzje lub nawet samodzielnie wprowadzać inicjatywy.

Zrozumienie tych **poziomów partycypacji pomaga gminom:**

- dobrać najbardziej odpowiednią metodę partycypacji,
- doprecyzować rolę dzieci w tym procesie,
- oraz zaplanować realistyczne możliwości partycypacji o realnym znaczeniu.

Zrozumienie poziomów partycypacji

Koncepcja poziomów partycypacji została opracowana przez Gerison Lansdown i opiera się na:

- tym jak duży wpływ mają dzieci,
- w jaki sposób podejmowane są decyzje,
- tym, kto inicjuje proces,
- i jaką rolę odgrywają dzieci podczas partycypacji.

Model ten jest przydatny, ponieważ nie traktuje partycypacji jako jednej stałej metody. Zapewnia natomiast elastyczne ramy, które gminy mogą dostosować do różnych sytuacji i lokalnych potrzeb. **Co ważne: nie ma „najlepszego” ani „najwyższego” poziomu w każdej sytuacji i nie ma hierarchii między poziomami.**

Odpowiedni poziom zawsze zależy od:

- celu partycypacji,
- omawianego tematu,
- wieku i stopnia dojrzałości dzieci,
- kontekstu lokalnego.

Na każdym poziomie, gminy powinny **nadal stosować się do podstawowych zasad wdrażania** opisanych wcześniej w niniejszym Zestawie Narzędzi.

Lansdown określiła trzy główne poziomy partycypacji dzieci:

1. Partycypacja konsultacyjna
2. Partycypacja kooperacyjna
3. Partycypacja prowadzona przez dzieci

L1 – Poziom partycypacji konsultacyjnej**Na tym poziomie:**

- dorośli inicjują i zarządzają procesem partycypacji,
- dzieci są zapraszane do wyrażania swoich opinii,
- a gmina wysłuchuje i bierze pod uwagę te opinie.

Głównym celem jest lepsze zrozumienie doświadczeń, perspektyw i potrzeb dzieci, aby wspierać informacyjnie ugruntowane decyzje w zakresie polityki publicznej.

Dzieci otrzymują informacje potrzebne do partycypacji, ale **podejmowanie decyzji pozostaje głównie w rękach dorosłych**. Ten poziom koncentruje się głównie na słuchaniu, konsultacjach i zbieraniu opinii dzieci. Dzieci mogą wpływać na decyzje pośrednio, ale zazwyczaj nie dzielą odpowiedzialności za samo podejmowanie decyzji.

Partycypacja konsultacyjna może być szczególnie przydatna, gdy:

- gminy potrzebują opinii dzieci w konkretnej sprawie,
- potrzebny jest szybki proces konsultacyjny,
- lub temat wymaga formalnych procedur decyzyjnych prowadzonych przez dorosłych.

L2 – Poziom partycypacji kooperacyjnej**Na tym poziomie:**

- dorośli zazwyczaj inicjują i wspierają proces,
- ale dzieci i dorośli współpracują bardziej ściśle,
- a odpowiedzialność jest w pewnym stopniu dzielona.

Dzieci aktywnie uczestniczą w planowaniu, dyskusjach, rozwiązywaniu problemów i wdrażaniu. Partycypacja kooperacyjna wytwarza silniejsze partnerstwo między dziećmi a dorosłymi. **Dzieci nie tylko wyrażają opinię:** stają się aktywnymi uczestnikami, których pomysły mogą znacząco wpływać na decyzje i projekty.

Partycypacja kooperacyjna szczególnie przydatna, gdy gminy chcą:

- budować długoterminowy dialog z dziećmi,
- angażować dzieci w opracowywanie rozwiązań,
- lub wzmocnić zaangażowanie demokratyczne i dzieloną odpowiedzialność.

L3 – Poziom partycypacji prowadzonej przez dzieci**Na tym poziomie**

- to same dzieci inicjują działania lub poruszają problemy,
- dzieci pomagają określać priorytety i programy oraz
- dzieci mogą w znaczący sposób wpływać na decyzje poprzez własne propozycje i działania.

Dorośli nadal odgrywają ważną rolę, ale głównie jako moderatorzy, osoby wspierające, mentorzy i twórcy bezpiecznych ram działania. Celem nie jest pozostawienie dzieci samych z ich odpowiedzialnością, ale wspieranie ich autonomii i roli kierowniczej.

Partycypacja kierowana przez dzieci wzmacnia:

- inicjatywę,
- pewność siebie,
- zaangażowanie obywatelskie,
- oraz umiejętności uczestnictwa w życiu demokratycznym.

Partycypacja kierowana przez dzieci może sprawdzać się szczególnie dobrze:

- w przypadku starszych dzieci i młodzieży,
- w ramach długoterminowych struktur partycypacyjnych,
- lub gdy dzieci chcą zająć się kwestiami, które bezpośrednio ich dotyczą.

Dlaczego więc warto wybrać odpowiedni poziom partycypacji?

Różne narzędzia partycypacyjne mogą wspierać tylko jeden poziom partycypacji lub kilka poziomów, w zależności od tego, jak są wykorzystywane. Gminy powinny zatem zadać sobie następujące pytania:

- Jaką rolę powinny odgrywać dzieci w tym procesie?
- Jak duże oddziaływanie można realistycznie im powierzyć?
- Jaki poziom partycypacji jest odpowiedni dla danego tematu i grupy wiekowej?
- Jakiego wsparcia będą potrzebowały dzieci?

Główny przekaz do gmin – poziomy partycypacji

Partycypacja dzieci mająca realny wpływ nie wymaga, aby każdy proces był w pełni prowadzony przez dzieci. Najważniejszym celem jest zapewnienie, aby:

- partycypacja była autentyczna,
- dzieci były szanowane,
- a dobrany poziom partycypacji odpowiadał lokalnemu kontekstowi i celowi.

Gmina może skutecznie budować partycypację dzieci krok po kroku, łącząc z czasem różne poziomy i metody.

4. Dodatkowe względy implementacyjne w korzystaniu z narzędzi partycypacji dzieci

Planując i wdrażając narzędzia partycypacji dzieci, gminy powinny wziąć pod uwagę nie tylko wiek i dojrzałość dzieci oraz poziom partycypacji, jaki chcą osiągnąć, ale także kilka dodatkowych kwestii praktycznych i etycznych.

Szczególnie ważne są dwie dziedziny:

1. zgoda rodziców i współpraca z rodzicami,
2. ochrona danych osobowych dzieci.

Niniejsze rozważania pomogą gminom tworzyć procesy partycypacyjne, które będą bezpieczne, godne zaufania i zgodne z prawami dziecka oraz standardami ochrony danych.

4.1. Partycypacja dzieci a kwestia zgody rodziców

Dlaczego zgoda rodziców jest ważna?

Partycypacja dzieci powinna zawsze odbywać się w bezpiecznym, wspierającym i etycznym otoczeniu. Zgoda rodziców jest ważnym zabezpieczeniem, zwłaszcza:

- kiedy partycypacja ma miejsce poza szkołą lub domem,
- gdy dzieci uczestniczą w zorganizowanych programach lub wydarzeniach,
- gdy gromadzone są dane osobowe,
- gdy wykonywane są zdjęcia lub nagrywane filmy;
- gdy dzieci uczestniczą w działaniach publicznych.

Jednocześnie zgoda rodziców nie powinna zastępować ani unieważniać dobrowolnej decyzji dziecka o uczestnictwie. Partycypacja musi zawsze być dla dziecka dobrowolna.

Znaczenie wieku i stopnia dojrzałości dziecka

Znaczenie zgody rodziców zmienia się w zależności od wieku dziecka, stopnia jego dojrzałości i rozwijających się zdolności. Ogólnie rzecz biorąc:

- zaangażowanie rodziców jest zwykle silniejsze w przypadku młodszych dzieci,
- podczas gdy młodzież powinna mieć coraz większe możliwości podejmowania świadomych decyzji dotyczących ich własnej partycypacji.

Gminy powinny zatem wyważać odpowiedzialność rodziców i rosnącą autonomię dziecka.

Wymogi praktyczne zgody rodziców

1. Stosowanie jednoznacznych formularzy pisemnej zgody

Pisemna zgoda rodziców jest zalecana w **większości zorganizowanych działań partycypacyjnych**, w szczególności:

- gdy dzieci wchodzić do rad dziecięco-młodzieżowych,
- gdy wydarzenia odbywają się poza szkołą,
- w przypadku przeprowadzania wywiadów lub nagrań, lub
- gdy przetwarzane są dane osobowe.

Formularze zgody powinny wyraźnie określać:

- cel działania,
- formę uczestnictwa,
- planowanego wykorzystanie danych osobowych oraz
- dobrowolny charakter uczestnictwa.

2. Podanie rodzicom zrozumiałych informacji

Zgoda ma sens tylko wtedy, gdy rodzice w pełni rozumieją:

- na czym polega dane działanie,
- jaka będzie rola dziecka i
- jak będzie przebiegać partycypacja.

Jest to **szczególnie ważne** przy działaniach badawczych, konsultacjach, wystąpieniach medialnych czy procesach partycypacyjnych on-line. Gminy powinny unikać stosowania zbyt technicznego lub prawniczego języka oraz powinny przekazywać informacje w jasny i przystępny sposób.

3. Staranna praca za pośrednictwem szkół i instytucji

W niektórych przypadkach szkoły lub instytucje mogą pomagać w organizacji procedur uzyskiwania zgody. Gminy powinny jednak nadal dbać o to, aby:

- rodzice otrzymywali bezpośrednio i zrozumiałe informacje,

- partycypacja pozostawała dobrowolna,
- a zgoda nie była traktowana wyłącznie jako formalna czynność administracyjna.

4. Budowanie zaufania rodziców

Skuteczny udział dzieci w dużej mierze zależy od tego, czy rodzice mają zaufanie do procesu. Rodzice chętniej popierają partycypację dzieci, gdy gminy:

- prowadzą otwartą komunikację,
- wyraźnie wyjaśniają cel partycypacji,
- regularnie przekazują informacje zwrotne,
- oraz pokazują, że bezpieczeństwo i dobrostan dzieci są traktowane poważnie.

Budowanie zaufania jest zatem ważnym elementem stabilnej polityki partycypacji dzieci.

4.2. Podstawowe wymogi związane z przetwarzaniem danych dzieci

Dlaczego ochrona danych jest ważna?

Kiedy gminy korzystają z narzędzi partycypacji dzieci, często **przetwarzają dane osobowe dzieci**. Może to obejmować:

- imiona i nazwiska oraz dane kontaktowe,
- opinie i doświadczenia,
- zdjęcia lub filmy,
- dane dotyczące partycypacji on-line,
- lub informacje związane z osobistą sytuacją dzieci.

Ponieważ dzieci są uważane za szczególnie wrażliwe osoby, których dane dotyczą, gminy muszą stosować **wysoki poziom dbałości i ochrony przy przetwarzaniu ich danych**.

Podstawowe zasady ochrony danych osobowych dzieci

Gminy powinny zapewnić, aby:

- dane osobowe gromadzone były wyłącznie w wyraźnie określonym i konkretnym celu,
- zbierane były tylko niezbędne dane,
- dane były przechowywane w sposób bezpieczny,
- a dostęp do danych był ograniczony.

Dzieci i rodzice powinni **zawsze rozumieć**:

- jakie dane są gromadzone,
- dlaczego te dane są potrzebne,
- oraz sposób wykorzystania danych.

Zgoda i przejrzystość

Przetwarzanie danych związane z partycypacją powinno opierać się na świadomej zgodzie, przejrzystości i komunikacji zrozumiałej dla dzieci. Gminy powinny wyjaśniać przetwarzanie danych w sposób zrozumiały dla dzieci, uwzględniając ich wiek i stopień dojrzałości.

Ochrona informacji wrażliwych

Należy zachować szczególną ostrożność, gdy partycypacja obejmuje informacje szczególnie chronione, na przykład:

- informacje związane ze zdrowiem,
- wrażliwe sytuacje społeczne,
- doświadczenia osobiste,
- dyskryminacja,
- lub podejrzenia nieprawidłowości wychowawczych.

Gminy powinny dokładnie ocenić czy gromadzenie takich informacji jest konieczne i w jaki sposób można ograniczyć ryzyko.

Anonimowość i poufność

W miarę możliwości, gminy powinny umożliwiać anonimowy udział, zwłaszcza w ankietach, kwestionariuszach i działaniach związanych ze zbieraniem opinii. Anonimowość może pomóc dzieciom poczuć się bezpieczniej, swobodniej wyrażać opinie i zmniejszyć obawy przed krytyką lub negatywnymi konsekwencjami.

Bezpieczeństwo cyfrowe i bezpieczne przechowywanie danych

Gminy powinny również zapewnić:

- bezpieczne przechowywanie danych dotyczących partycypacji,
- ochronę systemów cyfrowych,
- kontrolowany dostęp do plików i nagrań,
- oraz bezpieczne korzystanie z platform partycypacyjnych online.

Nie należy ujawniać informacji na temat dzieci bez potrzeby ani wykorzystywać ich do celów niezwiązanych z partycypacją.

Główne przekazy do gmin – Dodatkowe względy

Współpraca z rodzicami i ochrona danych to nie tylko obowiązki prawne czy administracyjne — to kluczowe elementy budujące zaufanie i etyczne podstawy partycypacji dzieci.

Gminy, które:

- **prowadzą przejrzystą komunikację,**
- **chronią prawa i prywatność dzieci,**
- **tworzą bezpieczne warunki partycypacji**

mają większe szanse na zbudowanie długotrwałego zaufania i realnego zaangażowania dzieci i rodzin.

II. KONKRETNE LOKALNE NARZĘDZIA PARTYCYPACJI DZIECI, KTÓRE MOGĄ BYĆ STOSOWANE PRZEZ GMINY

W niniejszym rozdziale, Zestaw Narzędzi szczegółowo przedstawia konkretne narzędzia partycypacji dzieci, spośród których gminy mogą wybrać te, które są dla nich najbardziej odpowiednie i użyteczne w danej sytuacji i okolicznościach.

Celem tych narzędzi partycypacji jest pomoc gminom w:

- zrozumieniu doświadczeń i perspektyw dzieci,
- nawiązaniu z dziećmi dialogu o realnym znaczeniu,
- oraz wzmocnieniu udziału dzieci w życiu lokalnej społeczności.

Każde narzędzie partycypacji oferuje gminom **inny sposób angażowania dzieci**. Niektóre narzędzia lepiej nadają się do zbierania opinii i informacji zwrotnych, podczas gdy inne wspomagają długoterminową współpracę i wspólne podejmowanie decyzji.

Zestaw Narzędzi przedstawia narzędzia, które są:

- praktyczne i łatwe do dostosowania,
- sprawdzone w praktyce,
- odpowiednie dla różnych kontekstów gminnych oraz
- wystarczająco elastyczne, aby sprawdzały się w gminach o różnej skali i możliwościach.

Dlaczego warto korzystać z różnych narzędzi partycypacyjnych?

Żadne pojedyncze narzędzie partycypacyjne nie nadaje się do każdej sytuacji. Różne narzędzia mogą:

- angażować różne grupy wiekowe,
- wspierać różne poziomy partycypacji,
- wymagać różnych zasobów,
- lub pasować do różnych etapów procesu decyzyjnego.

Z tego powodu zachęca się gminy do:

- łączenia metod partycypacji,
- wykorzystywania różnych narzędzi na różnych poziomach,
- oraz tworzenia elastycznego systemu partycypacji zamiast polegania wyłącznie na jednym mechanizmie.

Narzędzia partycypacyjne działają najlepiej, gdy się wzajemnie uzupełniają.

Zestaw Narzędzi przedstawia poniżej bardziej szczegółowo pięć sprawdzonych i dobrze znanych narzędzi partycypacji dzieci, które można wykorzystać do zaangażowania dzieci w procesy decyzyjne w zakresie polityki publicznej na szczeblu lokalnym. **Narzędzia proponowane przez Zestaw Narzędzi obejmują**

- partycypację grup fokusowych,
- radę dziecięco-młodzieżową
- dziecięcy budżet partycypacyjny
- ankietę internetową, oraz
- prowadzenie platform e-partycypacyjnych.

Jako szósta kategoria, lista narzędzi jest uzupełniona o kolejną grupę **kreatywnych, alternatywnych narzędzi partycypacyjnych**, które są w stanie jeszcze bardziej zróżnicować i znacząco uzupełnić gminny zestaw narzędzi partycypacji dzieci.

Z międzynarodowych dokumentów dotyczących praw dziecka i partycypacji dzieci, a także z pakietów narzędzi i materiałów instruktażowych opisujących narzędzia partycypacji dzieci można wyprowadzić logikę i uzupełniający się system, z których może wynikać stosowanie narzędzi partycypacji dzieci zalecanych w Zestawie Narzędzi.

Zestaw narzędzi opiera się na zaleceniach i profesjonalnych wytycznych:

- **Komitetu Praw Dziecka ONZ,**
- **UNICEF,**
- **Rady Europy,**
- **Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz**
- **wytycznych i praktyki Unii Europejskiej,**

które zostały opisane w szczegółowym wykazie źródeł na końcu Zestawu Narzędzi.

Te narzędzia partycypacyjne wybrano, ponieważ:

- są już powszechnie stosowane w praktyce,
- są poparte międzynarodowymi wytycznymi,
- i mogą być realistycznie wdrożone przez gminy.

Zestaw Narzędzi koncentruje się głównie na narzędziach partycypacyjnych, które:

- zostały już sprawdzone w praktyce,
- opierają się na istniejących doświadczeniach,
- oraz są powszechnie stosowane w europejskich samorządach lokalnych.

Ponadto Zestaw Narzędzi świadomie uzupełnia istniejące narzędzia dotyczące partycypacji dzieci o **alternatywne narzędzia**, poparte mniej kompleksowym doświadczeniem, ale których stosowanie jest uzasadnione z zawodowego punktu widzenia.

Korzystanie z narzędzi partycypacyjnych jako systemu uzupełniającego

Międzynarodowe doświadczenia pokazują, że partycypacja dzieci jest najskuteczniejsza, gdy gminy łączą różne metody partycypacyjne w spójny system. Połączenie różnych narzędzi może pomóc gminom w zapewnieniu:

- szerszego zasięgu,
- pogłębionego dialogu,
- ciągłości partycypacji,
- oraz silniejszego wpływu na lokalny proces decyzyjny.

Na przykład ankiety mogą dostarczyć szerokich opinii zwrotnych, grupy fokusowe mogą dogłębnie zbadać problemy, a rady dziecięco-młodzieżowe mogą wspierać długoterminową współpracę.

1. Partycypacja w formie grup fokusowych

Czym jest partycypacja w formie grup fokusowych?

Partycypacja w formie grupy fokusowej to dyskusja w małej grupie prowadzona przez przeszkolonego moderatora. Jej celem jest dogłębniejsze zbadanie doświadczeń, opinii i punktu widzenia dzieci.

Metoda ta pozwala gminom zebrać szczegółowe opinie od dzieci na temat konkretnej kwestii, usługi lub zagadnienia dotyczącego polityki publicznej.

W grupie fokusowej:

- niewielka grupa dzieci wspólnie omawia dany temat,
- dyskusja przebiega zgodnie z zaplanowaną strukturą,
- a dzieci mogą reagować na pomysły i doświadczenia innych uczestników.

Celem nie jest osiągnięcie porozumienia ani konsensusu, ale zrozumienie różnych punktów widzenia i doświadczeń.

Główne cechy partycypacji w formie grup fokusowych

1. Interaktywna i oparta na dyskusji

W przeciwieństwie do ankiet czy wywiadów indywidualnych, grupy fokusowe opierają się na interakcji między uczestnikami. Dzieci mogą:

- reagować na pomysły innych,
- korzystać ze wspólnych doświadczeń oraz
- wspólnie zgłębiać różne kwestie.

Często pomagają to gminom odkrywać nowe punkty widzenia i pomysły, które mogą nie pojawić się w kwestionariuszach pisemnych.

2. Uporządkowane, ale elastyczne

Grupy fokusowe zazwyczaj korzystają z przygotowanej osoby prowadzącej dyskusję, ale rozmowa powinna pozostać elastyczna i otwarta. Moderator:

- kieruje dyskusją,
- dba o równy udział uczestników,
- utrzymuje skoncentrowanie grupy na temacie,
- oraz tworzy bezpieczną i pełną szacunku atmosferę.

Moderator nie powinien wpływać na opinię dzieci ani sugerować „poprawnych” odpowiedzi.

3. Małe grupy i partycypacja skupiona na konkretnej kwestii

Grupy fokusowe najlepiej działają w stosunkowo małych grupach dzieci:

- których dana kwestia dotyczy,
- które mają odpowiednie doświadczenie,
- lub które mogą wskazać przydatne punkty widzenia.

Gminy mogą korzystać z grup fokusowych, aby zaangażować:

- określone grupy wiekowe,
- dzieci korzystające z usługi,
- lub dzieci z grup niedostatecznie reprezentowanych lub narażonych.

Dzięki temu grupy fokusowe są szczególnie przydatne do **inkluzywnej i ukierunkowanej partycypacji**.

Możliwy poziom partycypacji

L1 – Partycypacja konsultacyjna

Grupy fokusowe są przede wszystkim narzędziami konsultacyjnymi. Pomagają one władzom lokalnym lepiej zrozumieć poglądy i doświadczenia dzieci, jednak odpowiedzialność za podejmowanie decyzji zazwyczaj spoczywa na dorosłych.

Zalecane grupy wiekowe

Partycypację w formie grup fokusowych można zazwyczaj dostosować do:

AG2 – Młodszej podstawowej grupy wiekowej (6–10 lat),

AG2 – Starszej podstawowej grupy wiekowej (10–14 lat),

AG4 – Młodzieży (14–18 lat).

Praca z młodszymi dziećmi

W przypadku młodszych grup wiekowych grupy fokusowe powinny:

- mieć krótsze sesje,
- wykorzystywać elementy wizualne i zabawowe,
- oraz skupiać się na konkretnych tematach opartych na doświadczeniu.

Praca ze starszymi dziećmi i młodzieżą

Starsze dzieci i młodzież są zazwyczaj w stanie:

- omawiać bardziej skomplikowane sprawy,
- krytycznie analizować,
- dyskutować nad różnymi punktami widzenia,
- oraz uczestniczyć w dłuższych dyskusjach.

Od około 14 roku życia dzieci mogą zazwyczaj uczestniczyć w „klasycznych” dyskusjach w grupach fokusowych przy drobnej adaptacji.

Zalety i mocne strony

1. Zapewnienie wysokiej jakości informacji i głębszego zrozumienia

Podczas partycypacji w formie grupy fokusowej można ujawnić aspekty, doświadczenia, odczucia i motywacje dzieci w odniesieniu do lokalnych decyzji w sprawie polityki publicznej i jej kontekstu, które niekoniecznie można stwierdzić za pomocą metod czysto ilościowych.

Podczas dyskusji możliwe jest osiągnięcie **głębszego poziomu zrozumienia doświadczeń**, ponieważ dzieci są w stanie inspirować się wzajemnie oraz wyjaśniać lub modyfikować swoje poglądy.

2. Rola formatu grupowego i badanie schematów funkcjonujących w społeczności

Formuła dyskusji w małych grupach, stosowana w grupie fokusowej, wraz z aktywną obecnością moderatora, jest odpowiednia do tworzenia spokojniejszego i bezpieczniejszego środowiska dla dzieci.

Dyskusje mogą również pośrednio pomóc gminie, poza samą konkretną kwestią, w zbadaniu norm i schematów funkcjonujących w społeczności i mogą pokazać wspólne wartości dotyczące podejmowania decyzji, ale także różnice, a nawet konflikty wewnątrz grupy.

3. Wszechstronna rola w procesie podejmowania decyzji dotyczących lokalnej polityki publicznej

Partycypacja dzieci w formie grupy fokusowej może być skutecznie wykorzystywana w kilku punktach lokalnego procesu decyzyjnego w zakresie polityki publicznej w gminach, a zatem jest odpowiednia do oceny lokalnych usług publicznych i ukierunkowanego badania potrzeb dzieci podczas procesu przygotowawczego.

Ryzyka i słabe strony

1. Efekt zniekształceń dynamiki grupy i oczekiwań społecznych

Podczas partycypacji grup fokusowych należy również zwrócić uwagę na fakt, że bardziej dominujące dzieci mogą tłumić wyrażanie opinii przez pozostałych, a bardziej wycofane dzieci mogą nie zabierać głosu w dyskusji, mogą się również pojawić postawy konformistyczne i tendencje dostosowania się do zdania większości.

Obok czynników dynamiki grupy istnieje również ryzyko, że uczestniczące w niej dzieci, w odniesieniu do trudniejszych lub delikatniejszych kwestii, mogą udzielać społecznie przyjętych i oczekiwanych odpowiedzi, wbrew swoim rzeczywistym poglądom.

2. Brak reprezentatywności i ograniczony zasięg indywidualny

Podczas partycypacji grup fokusowych, dzieci wypowiadają się w małych grupach, co oznacza, że poglądy indywidualne i rozwijająca się dynamika grupy nie mogą być uogólniane na poglądy wszystkich dzieci mieszkających w dzielnicy i że nie reprezentują one swoich rówieśników.

Z drugiej strony, podczas korzystania z omawianego narzędzia nacisk kładzie się na proces grupowy, a narracje indywidualne w sposób oczywisty nie są tak obszerne w tym narzędziu jak w indywidualnym wywiadzie.

3. Wysokie wymagania metodologiczne i moderacyjne prowadzenia grupy

Sukces partycypacji w formie grupy fokusowej jako narzędzia zależy w dużym stopniu od wyboru moderatora, jego kompetencji i doświadczenia oraz od właściwego uprzedniego zaplanowania dyskusji, przy czym także należy wziąć pod uwagę złożoność przygotowania, wdrożenia i analizy. Jeśli narzędzie nie zostanie prawidłowo użyte, może prowadzić do zniekształconych wyników, a w niektórych przypadkach może nawet być ze szkodą dla dzieci.

4. Radzenie sobie z ryzykiem etycznym i dotyczącym bezpieczeństwa dzieci

W przypadku partycypacji grup fokusowych kluczowym ryzykiem w przypadku tematów wrażliwych jest przygotowanie etycznego i bezpiecznego środowiska partycypacyjnego. Z tego powodu, przed użyciem narzędzia uzasadnione jest opracowanie szczegółowej instrukcji bezpieczeństwa dzieci uwzględniającej ryzyka oraz przedstawienie jej w sposób jasny uczestniczącym dzieciom przed rozpoczęciem dyskusji.

1.1. Warunki tworzenia grupy fokusowej

Zalecana wielkość grupy

Zgodnie z międzynarodowymi standardami grupa fokusowa działa skutecznie w małym i łatwym do opanowania składzie, a **zalecana liczba uczestników to zazwyczaj 6 do 10 dzieci**.

W przypadku **młodszej podstawowej grupy wiekowej** (dzieci w wieku 6–10 lat), bardziej optymalna może być **grupa licząca 4–6 osób**, ze względu na specyfikę komunikacji w tym wieku.

Przy takim składzie można zachować **równowagę między**

- różnorodnością opinii a
- opanowaniem dynamiki grupy i interakcji, a także
- zapewnić każdemu dziecku możliwość zabrania głosu.

Bardziej jednolita grupa wiekowa zapewnia lepszą dynamikę dyskusji.

Warto rozważyć: jeśli gmina mimo wszystko potrzebuje opinii większej liczby dzieci w celu podjęcia dobrze uzasadnionych decyzji, można również utworzyć kilka równoległych grup fokusowych.

Możliwe mechanizmy doboru

Ukierunkowany dobór dzieci uczestniczących w grupie fokusowej ma kluczowe znaczenie: decyduje o tym, czy ich udział będzie miał realne znaczenie i będzie istotny.

Uzasadnione jest wybranie do grupy fokusowej dzieci, których dotyczy dana decyzja w zakresie polityki publicznej i które mają własne doświadczenia w tej kwestii, a także mogą podzielić się istotnymi informacjami na ten temat.

Kryteria doboru uczestników

W przypadku grupy fokusowej należy świadomie dążyć do równowagi między jednorodnością grupy a zapewnieniem jej różnorodności. W pierwszym przypadku otwarta komunikacja i interakcja między dziećmi są wspomagane przez

- **podobny wiek**, np. młodzież lub nawet podgrupę wiekową w ramach tej grupy, oraz
- **podobną sytuację życiową**, np. uczniowie szkoły podstawowej.

W drugim przypadku ważne są różnice indywidualnego doświadczenia i środowiska społecznego, które gwarantują bogactwo punktów widzenia, ale nie oczekuje się, że gmina powinna dążyć do pełnej reprezentatywności.

Możliwe metody doboru

W trakcie partycypacji grupy fokusowej, należy zdefiniować grupę docelową w świetle danej decyzji publicznej i fazy procesu decyzyjnego, na podstawie

- **wieku** (np. 10–14 lat) oraz
- **doświadczenia danym problemem** (np. korzystania z danego lokalnego świadczenia publicznego na co dzień);
- warto tu również zwrócić szczególną uwagę na możliwe zaangażowanie konkretnych, **narażonych grup dzieci**.

Jest ważne, aby grupa miała wspólną bazę doświadczeń, w przeciwnym razie trudno będzie rozpocząć dyskusję.

Gminy mogą korzystać z:

- rekomendacji od szkoły,
- ogłoszeń do zgłaszania kandydatur,
- ukierunkowane działania informacyjne skierowane do grup narażonych,
- lub mieszane modele doboru.

Łączenie różnych metod rekrutacji jest często najbardziej inkluzywnym rozwiązaniem.

1. Dobór poprzez pośredników instytucjonalnych

Najbardziej typową metodą partycypacji w formie grupy fokusowej jest dobór dzieci poprzez rekomendacje, propozycje i pośrednictwo nauczycieli lokalnych szkół, urzędników gminnych ds. młodzieży lub specjalistów w zakresie pracy społecznej.

- **Zaleta:** osoby te dobrze znają dzieci i są z nimi w codziennym kontakcie, dzięki czemu można szybko stworzyć we współpracy z nimi odpowiednią grupę.
- **Wada:** elitaryzm, jeśli osoby te zaproponują najbardziej aktywne dzieci, dlatego ważne jest, aby gmina wymagała zróżnicowanych kryteriów doboru.

2. Dobór w drodze ogłoszenia naboru

W przypadku partycypacji grup fokusowych gmina może również opublikować, w przejrzysty sposób, otwarty nabór lub zgłoszenia w lokalnych szkołach, instytucjach ochrony dzieci, przestrzeniach lokalnych oraz na swoich platformach internetowych.

- **Zaleta:** dzięki dobrowolnemu uczestnictwu, do grupy mogą wejść bardziej zmotywowane dzieci, co może wspierać interakcje i dynamikę.
- **Wada:** metoda ta może dać zniekształconą próbkę, ponieważ zazwyczaj zgłaszają się dzieci, które są już bardziej aktywne i bardziej pewne siebie.

3. Dobór poprzez ukierunkowane zaangażowanie określonych grup

Podczas partycypacji grup fokusowych wyraźnym i świadomym celem może być wybranie dzieci należących do określonych grup wrażliwych, marginalizowanych lub mniejszościowych

- dzieci z niepełnosprawnościami,
- dzieci należących do danej narodowości, lub
- dzieci ze środowisk migracyjnych,

które mogą zostać włączeni bezpośrednio do grupy fokusowej z pomocą wyspecjalizowanych pośredników, społeczności lub organizacji społecznych.

4. Dobór z wykorzystaniem mieszanego, wielostopniowego modelu

Podczas partycypacji grup fokusowych mogą być równie dobrze wykorzystywane różne metody doboru poprzez ich mieszanie i łączenie. Aby zapobiec zniekształceniom reprezentacji, użyteczne i zalecane może być stosowanie doboru wieloetapowego.

Na wniosek gminy szkoła lub inna instytucja lub organizacja może sporządzić listę dzieci oraz ustalić kryteria kwalifikacji w zależności od danej decyzji i na tej podstawie można utworzyć ostateczną grupę fokusową.

Zapewnienie inkluzywności przy planowaniu partycypacji grup fokusowych

W przypadku partycypacji w formie grup fokusowych należy starać się planować w sposób kierunkowo włączający oraz z wyprzedzeniem ocenić, które dzieci w jakich sytuacjach życiowych lub położeniu mogą być narażone na wykluczenie.

Możliwe jest określenie konkretnych grup, dlatego należy zidentyfikować odpowiednie grupy narażone (na przykład dzieci z niepełnosprawnościami, dzieci wychowywane w ramach opieki instytucjonalnej). Należy zwrócić uwagę na ocenę barier w partycypacji, co może zniekształcać partycypację z tego punktu widzenia (brak informacji, problemy z dostępem, brak zaufania) oraz sposobu, w jaki można je usunąć.

Wielokanałowe rozwiązanie rekrutacyjne, np. połączenie otwartego naboru i doboru kierunkowego, nadaje się do zmniejszenia zniekształceń i daje możliwość zaangażowania członków narażonych grup dzieci.

1.2. Wykorzystanie partycypacji grupy fokusowej i gminne wsparcie dla niej

Gmina powinna z wyprzedzeniem rozważyć, czy:

- partycypacja grupy fokusowej jest właściwym rozwiązaniem dla wsparcia procesu decyzyjnego dotyczącego danej polityki publicznej na danym etapie tego procesu,
- jest wystarczająco dużo czasu na odpowiednie przygotowanie oraz
- istnieją możliwości analizy uzyskanych informacji.

Korzystając z tej metody, należy uwzględnić poniższe wymagania.

Rola i znaczenie moderacji

Efektywna moderacja jest jednym z kluczowych czynników udziału w grupach fokusowych, a moderator jest jednym z najważniejszych elementów udanej grupy fokusowej. **Moderator powinien:**

- tworzyć bezpieczną atmosferę,
- zachęcać do równego udziału,
- zarządzać dynamiką grupy,
- wspomagać mniej aktywnych uczestników,
- oraz odpowiednio reagować na delikatne sytuacje.

Zachęca się gminy do:

- angażowania przeszkolonych moderatorów zewnętrznych,
- lub zapewnienia specjalistycznego szkolenia dla personelu gminy.

Zapewnienie bezpieczeństwa dzieci i standardów etycznych

Przy stosowaniu partycypacji poprzez grupy fokusowe należy z wyprzedzeniem i w sposób zaplanowany uwzględnić bezpieczeństwo dzieci oraz potencjalne zagrożenia, zwracając szczególną uwagę na sytuacje wrażliwe.

Niezależnie od mechanizmu doboru uczestników należy zapewnić zrozumiałe informacje dotyczące udziału, dobrowolności i świadomej zgody, a także zwrócić uwagę na zgodę rodziców.

Informacja zwrotna i działania następcze

Również w przypadku partycypacji grup fokusowych uzasadnione jest, aby gmina upubliczniła opinie dzieci, podsumowała to, co dzieci powiedziały podczas dyskusji, oraz poinformowała je o tym w zrozumiały sposób.

Dzieci powinny zawsze otrzymać informacje zwrotne po zakończeniu partycypacji. Gminy powinny wyjaśnić:

- co powiedziały dzieci,
- w jaki sposób wykorzystano ich opinie,
- na jakie decyzje miały one wpływ,
- oraz dlaczego niektóre propozycje nie mogły zostać wdrożone.

Informację zwrotną można przekazać poprzez:

- spotkania podsumowujące,
- podsumowania zrozumiałe dla dzieci,
- prezentacje,
- komunikację cyfrową,
- lub współpracę ze szkołami i organizacjami młodzieżowymi.

Udzielanie informacji zwrotnej wzmacnia zaufanie, przejrzystość i gotowość partycypacji w przyszłości.

Motywowanie i docenienie

Podstawowym wymogiem jest, aby partycypacja dzieci była dobrowolna, a techniki motywacyjne i sposoby uznania nie powinny zniekształcać zdania dzieci; należy unikać zachęt, które wpływają na odpowiedzi lub są nieproporcjonalnie duże.

Jednakże gminy mogą doceniać wkład dzieci poprzez:

- certyfikaty,
- listy z podziękowaniem,
- symboliczne upominki,
- zwrot kosztów podróży,
- drobne poczęstunki,
- lub wspólne imprezy typu „nauka przez zabawę”.

Docenienie powinno koncentrować się na wdzięczności, uczestnictwie i wkładzie zbiorowym, a nie na rywalizacji czy nagrodzie indywidualnej.

Zapewnienie integracji podczas prowadzenia grup fokusowych

Podczas prowadzenia grup fokusowych, w duchu podejścia włączającego, należy zwrócić uwagę na metodologię skoncentrowaną na dziecku i dostosowaną do jego potrzeb; dopasowanie użytej metody do możliwości dzieci ma kluczowe znaczenie w przypadku dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji.

Zadaniem moderatora jest

- zapewnienie równych szans na zabranie głosu,
- zaangażowanie dzieci bardziej nieśmiałych oraz
- zarządzanie dominacją, co w przypadku dzieci należących do grup narażonych stanowi elementy gwarantujące inkluzywność.

Lepsze zaangażowanie osiąga się dzięki elastycznym rozwiązaniom, dostosowując możliwe terminy dyskusji do sytuacji dzieci oraz zapewniając dostęp i fizyczną dostępność miejsca spotkania, a także tworząc atmosferę akceptacji i bezpieczeństwa dla dzieci.

Aby osiągnąć szerszy zasięg, w przypadku stosowania modelu otwartego naboru uzasadnione jest ustanowienie kilku punktów wejścia i stworzenie elastycznych form uczestnictwa dla dzieci.

1.3. Gminna ocena i monitoring partycypacji grupy fokusowej

W przypadku partycypacji grup fokusowych proces monitorowania i oceny ma również zasadnicze znaczenie, ponieważ ocena ta pomaga gminom:

- poprawić jakość partycypacji,
- stwierdzić wykluczenie lub zniekształcenie,
- wzmocnić legitymizację,
- oraz poprawić procesy partycypacyjne w przyszłości.

Wcześniejsze określenie wskaźników partycypacji

W przypadku partycypacji grupy fokusowej warto już na etapie planowania odnotować podstawowe wskaźniki:

- ile dzieci ogółem powinno wziąć udział,
- jak różnorodna jest grupa,

co zapewnia porównywalność po przeprowadzeniu dyskusji.

Obserwacja w trakcie procesu partycypacji

W trakcie partycypacji grupy fokusowej, oprócz moderatora, warto mieć w charakterze obserwatora inną osobę dorosłą, której rolą jest sporządzanie notatek i śledzenie dynamiki grupy oraz wskaźników partycypacji. Obserwacja jest częścią metodologii partycypacji w formie grupy fokusowej, a obserwatorem może być pracownik gminy lub osoba zaproszona do tego przez gminę.

Zapewnienie informacji zwrotnej dla dzieci

Kluczową kwestią w przypadku partycypacji grup fokusowych jest również ocena tego, jak czują się dzieci uczestniczące w dyskusji, czy rozumieją proces i czy czują, że zostały wysłuchane w dyskusji i mogły wyrazić swoje zdanie.

Oczekiwanie dokonywania refleksji przez moderatora podczas procesu

Warto postawić moderatorowi jako wymóg, aby po zakończeniu ocenił, które elementy zadziałały podczas dyskusji w grupie fokusowej, czy instrukcja tematyczna i struktura pytań były odpowiednie, co nie zadziałało oraz gdzie i dlaczego wystąpiły zniekształcenia.

Zapewnienie inkluzywności podczas oceny partycypacji grup fokusowych

Podczas monitorowania i oceny partycypacji grup fokusowych ważne jest sprawdzanie inkluzywności. W odniesieniu do danych uzasadnione jest przeprowadzenie ukierunkowanego sprawdzenia uczestników pod kątem wieku i sytuacji społecznej, oraz która z grup została pominięta. Co do jakości partycypacji, należy zbadać

- czy każde dziecko mogło zabrać głos podczas dyskusji grupowej i interakcji,
- czy byli dominujący mówcy, i zgodnie z informacjami zwrotnymi dzieci,
- czy było zapewnione bezpieczne środowisko i
- czy ich zdanie zostało autentycznie wysłuchane.

W tym kontekście istotne znaczenie będzie miał również inkluzywność skutku: czy zdanie każdej grupy rzeczywiście mogło być wyrażone w procesie. Rola, głębokość i jakość moderacji muszą być również analizowane z punktu widzenia włączenia społecznego.

Partycypacja w formie grupy fokusowej – dobra praktyka Bartysława, Słowacja

Spotkanie i dyskusje grupy fokusowej

W 2011 roku przeprowadzono elektroniczną ankietę wśród dzieci i młodzieży w całej Republice Słowackiej, której celem było wniesienie wkładu w przegląd polityki Rady Europy dotyczący udziału dzieci i młodzieży w życiu społecznym w Republice Słowackiej. Ankieta została sprawdzona przez dzieci i młodzież biorącą udział w dyskusjach w grupach fokusowych.

W badaniu wziął udział jeden moderator oraz 15 dzieci (7 chłopców, 8 dziewcząt) w wieku od 9 do 18 lat ze stolicy Słowacji oraz miast i wsi położonych w odległości od 100 do 150 kilometrów na północny wschód i południowy wschód od Bratysławy.

Spotykali się w ÚNIK Cafe, w miejscu przyjaznym dzieciom, wykorzystano metodę „kalejdoskopu doświadczeń” oraz technikę world café (wprowadzenie, gra na przełamanie lodów i ćwiczenie integracyjne, wspólne uzgodnienie podstawowych zasad, omawianie codziennych sytuacji i doświadczeń życiowych w mniejszych grupach, dyskusje na temat prawa dzieci do uczestnictwa w różnych środowiskach, sugestie dotyczące możliwych rozwiązań mających na celu poprawę ich prawa do bycia wysłuchanym), a na koniec przeprowadzono ocenę i zebrano informacje zwrotne.

Źródło: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/poradne-organy/ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost-sr/vybor-deti-mladez/participacia-deti-a-mladeze-v-slovenskej-republike-anglicke-znenie.pdf>

Główne zalecenie – Partycypacja w formie grup fokusowych

Partycypacja w formie grup fokusowych jest najbardziej efektywna, gdy gminy korzystają z niej:

- w ramach szerszej strategii partycypacyjnej,
- wraz z innymi instrumentami partycypacyjnymi,
- oraz w ramach bezpiecznego, inkluzywnego i dobrze przygotowanego procesu partycypacyjnego.

Dobrze moderowane grupy fokusowe mogą dostarczyć gminom cennych informacji, które często trudno uzyskać tylko za pomocą ankiet lub formalnych konsultacji.

2. Rada dziecięco-młodzieżowa

Czym jest rada dziecięco-młodzieżowa?

Rada dziecięco-młodzieżowa jest formalną strukturą partycypacyjną, za pośrednictwem której dzieci i młodzież mogą uczestniczyć w podejmowaniu decyzji na szczeblu lokalnym w zorganizowany i stały sposób.

Zwykle jest to grupa dzieci i młodzieży, która:

- spotyka się regularnie,
- omawia lokalne problemy dotyczące dzieci i młodzieży,
- wymienia pomysły i zalecenia,
- i przedstawia je bezpośrednio decydentom gminnym.

Rada dziecięco-młodzieżowa prowadzi uporządkowany i ciągły dialog między gminą a miejscowymi dziećmi.

Jej celem jest zapewnienie, by doświadczenia, potrzeby i poglądy dzieci były regularnie uwzględniane w lokalnej polityce publicznej i rozwoju gminy.

Główne cechy rad dziecięco-młodzieżowych

1. Formalny związek z gminą

Rada dziecięco-młodzieżowa zazwyczaj ma oficjalną relację z gminą.

Może to obejmować:

- regularne spotkania z decydentami,
- udział w konsultacjach,
- współpracę z komisjami gminnymi,
- lub możliwość przedstawiania zaleceń i wniosków.

W wielu gminach rada działa na podstawie:

- uchwały gminnej,
- prawa miejscowego,
- lub spisanego regulaminu.

2. Przedstawicielska i demokratyczna struktura

Członkowie rady reprezentują nie tylko siebie samych. Ich rolą jest:

- przedstawianie punktu widzenia swoich rówieśników,
- utrzymywanie kontaktu z dziećmi i młodzieżą w lokalnej społeczności,
- oraz pomoc w informowaniu o lokalnych problemach młodzieży.

Rady dziecięco-młodzieżowe często:

- odbywają regularne posiedzenia,
- powołują tematyczne grupy robocze,
- organizują konsultacje,
- i przygotowują zalecenia dla gminy.

3. Elastyczna rola w decydowaniu na szczeblu lokalnym

Rady dziecięco-młodzieżowe mogą pełnić różne funkcje w zależności od kontekstu lokalnego. Mogą na przykład:

- doradzać gminie,
- przekazywać informacje zwrotne na temat polityk lokalnych,
- proponować nowych pomysły i projekty,
- uczestniczyć w konsultacjach,
- lub samodzielnie poruszać kwestie ważne dla dzieci i młodzieży.

Możliwe poziomy partycypacji

Rady dziecięco-młodzieżowe mogą działać na różnych poziomach partycypacji:

L1 – Partycypacja konsultacyjna

L2 – Partycypacja kooperacyjna

L3 – Partycypacja prowadzona przez dzieci

Dokładny poziom zależy od:

- sposobu organizacji rady,
- tego, jak duży wpływ mają dzieci,
- oraz jak bardzo gmina jest otwarta na wspólne decydowanie.

Zalecane grupy wiekowe

Rady dziecięco-młodzieżowe są zasadniczo odpowiednie dla:

AG2 – Starszej podstawowej grupy wiekowej (10-14 lat),

AG4 – Młodzieży (14-18 lat).

W tym wieku dzieci zazwyczaj potrafią:

- rozumieć problemy społeczności,
- uczestniczyć w uporządkowanych dyskusjach,
- reprezentować rówieśników,
- dawać wkład w podejmowanie decyzji na szczeblu lokalnym.

Praca z młodszymi uczestnikami

W przypadku angażowania młodszych dzieci:

- spotkania powinny być mniej formalne,
- dyskusje powinny wykorzystywać więcej metod wizualnych i interaktywnych,
- może być potrzebna intensywniejsza moderacja i wsparcie.

Zalety i mocne strony

1. Zapewnienie regularnej i długoterminowej współpracy

Dzięki radzie dziecięco-młodzieżowej gmina ma stały dostęp do konstruktywnego udziału dzieci w procesie podejmowania decyzji dotyczących polityki publicznej, co pozwala na szybszą realizację takich inicjatyw, a w dłuższej perspektywie ułatwia budowanie zaufania w ramach rady.

2. Rozwijanie kompetencji demokratycznych miejscowych dzieci

Uczestnictwo w radzie dziecięco-młodzieżowej sprzyja rozwijaniu krytycznego myślenia, wzmocnieniu odpowiedzialności społecznej i zaangażowania publicznego u uczestników, czyli rozwija umiejętności demokratyczne, które pomagają dzieciom w korzystaniu z przysługujących im praw.

3. Wnoszenie innowacyjnych punktów widzenia i możliwość autonomicznego działania

Członkowie rady dziecięco-młodzieżowej to dzieci o różnych doświadczeniach i perspektywach, które mogą wносить innowacyjne pomysły i rozwiązania lub takie pomysły i rozwiązania, które wcześniej z jakiegoś powodu pomijane w odniesieniu do lokalnych kwestii polityki publicznej.

Ponadto rada dziecięco-młodzieżowa jest w stanie w sposób autonomiczny przedstawiać, oprócz wniosków i opinii, własne propozycje.

Ryzyka i słabe strony

1. Wymaga stałego zaangażowania i jest zasobochłonna

Na funkcjonowanie rad dziecięco-młodzieżowych, gmina potrzebuje

- stałej profesjonalnej moderacji, wsparcia i
- w związku z tym zaangażowania profesjonalnego partnera,
- koordynacji, utworzenia i zapewnienia odpowiedniego zaplecza finansowego i organizacyjnego.

2. Znaczące ryzyko jedynie symbolicznej partycypacji i pozorności

W przypadku rady dziecięco-młodzieżowej może wystąpić ogólne ryzyko związane z partycypacją dzieci, polegające na tym, że pomimo instytucjonalnego zaangażowania dzieci,

- partycypacja w rzeczywistości pozostaje tylko formalna, oraz
- opinie i propozycje rady nie mają rzeczywistego i znaczącego wpływu na decyzje.

3. Ograniczona reprezentatywność i ryzyko wykluczenia

Podczas wyboru i rekrutacji członków rady dziecięco-młodzieżowej w większym stopniu uwzględnić tendencję, że bez ukierunkowanej interwencji większość członków będzie pochodzić spośród aktywnych dzieci w lepszej sytuacji społecznej.

Dzieci w innych sytuacjach społecznych mogą być wykluczone, a dzieci należące do grup narażonych i marginalizowanych mogą pozostać niezauważone.

2.1. Powoływanie rady dziecięco-młodzieżowej, wybór członków rady

Wielkość i jednorodność rady dziecięco-młodzieżowej

Wielkość rady dziecięco-młodzieżowej może się znacznie różnić, dlatego wskazane jest dostosowanie jej do kontekstu lokalnego. Określenie dokładnej wielkości rady jest **decyzją strategiczną**.

Rekomendowana wielkość rad dziecięco-młodzieżowych

Idealna wielkość zależy od:

- gminy
- liczebności lokalnej populacji,
- dostępnych zasobów
- oraz celów partycypacji.

Międzynarodowa praktyka często zaleca około 10-25 członków.

Większe rady mogą korzystać z:

- tematycznych grup roboczych,
- mniejszych komisji,
- lub rotacyjnych struktur partycypacyjnych.

Wybór struktury wiekowej rady

Gminy powinny zdecydować, czy rada będzie obejmować:

- bardziej jednorodną grupę wiekową,

- czy mieszaną strukturę wiekową.

Podobna grupa wiekowa może uprościć komunikację i ułatwić prowadzenie dyskusji.

Rady mieszane mogą:

- zapewnić bardziej zróżnicowane perspektywy,
- zachęcać do wzajemnego uczenia się,
- oraz wspierać mentoring pomiędzy starszymi i młodszymi uczestnikami.

Modele doboru członków rady

Nie ma jednego „poprawnego” modelu doboru. Najlepsze podejście zależy od:

- kontekstu lokalnego,
- kultury partycypacji,
- oraz celów w zakresie włączenia społecznego.

Jednakże procedury doboru członków rady powinny być zawsze przejrzyste, inkluzywne, sprawiedliwe i zrozumiałe dla dzieci.

Model wyborów bezpośrednich

W tym modelu: dzieci bezpośrednio wybierają członków rady dzieci i młodzieży.

Wybory mogą odbywać się: w szkołach, online lub na poziomie społeczności lokalnej.

Czynności praktyczne

1. Określenie ram wyborczych: grupa wiekowa, długość kadencji, liczba przedstawicieli oraz, w stosownych przypadkach, okręgi wyborcze (szkoły, części miejscowości); udział dzieci musi być dobrowolny i świadomy, a dzieci muszą otrzymać odpowiednie informacje.

2. Określenie procesu zgłaszania kandydatów: zapewnienie możliwości zgłaszania się samodzielnie lub przez rówieśników, rekomendacji ze strony szkoły lub społeczności oraz określenie minimalnych kryteriów zgłoszenia.

3. Określenie kampanii i prezentacji: gdzie i w jaki sposób kandydaci mogą się przedstawiać (na przykład w szkołach lub na platformach internetowych) oraz czy mogą odbywać się debaty lub fora.

4. Przeprowadzenie głosowania: zorganizowanie głosowania w szkole lub systemu głosowania online, przy jednoczesnym zapewnieniu tajności głosowania i szerokiego dostępu.

5. Publiczne ogłoszenie wyników wyborów i przekazanie informacji zwrotnej każdemu kandydatowi.

Kiedy zaleca się stosowanie tego modelu doboru?

Gmina powinna wybrać ten model doboru,

- jeśli funkcjonuje stabilna współpraca między gminą a siecią szkół,
- jeśli aktywność partycypacyjna młodzieży jest wysoka oraz
- jeśli wyraźnym celem doboru jest również rozwijanie umiejętności demokratycznych.

Zalety - wzmacnia legitymację demokratyczną, - zachęca do aktywności obywatelskiej, - wspiera naukę demokracji.	Ryzyka - może faworyzować dzieci, które już są aktywne lub lubiane, - może niechęć wykluczać grupy narażone, - i wymaga znacznej organizacji i zasobów.
--	--

Model doboru oparty na delegowaniu

W tym modelu: szkoły, organizacje młodzieżowe, organizacje pozarządowe lub grupy lokalne delegują swoich członków do rady dziecięco-młodzieżowej.

Czynności praktyczne

1. Określenie organizacji delegujących: wskazanie, które szkoły, organizacje młodzieżowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytucje zajmujące się ochroną dzieci oraz społeczności mniejszościowe mogą delegować swoich przedstawicieli.

2. Określenie kryteriów delegowania: ustalenie możliwego wieku delegowanych członków, niezbędnych motywacji, umiejętności związanych z reprezentacją oraz dyspozycyjności.

3. Ramy wewnętrznych procesów doboru: zakres i autonomia organów delegujących, rola wyborów szkolnych i rekomendacji nauczycieli oraz stosowanie systemu zgłoszeniowego.

4. Gminna kontrola delegowania: proporcje płci, inkluzywność i zasięg terytorialny.

Kiedy zaleca się stosowanie tego modelu doboru?

Wskazane jest, aby gmina wybrała model oparty na delegowaniu, jeśli istnieje potrzebne partnerstwo i zaufanie między gminą a instytucjami i organizacjami delegującymi, jeśli gmina aktywnie chce uwzględnić inkluzywność w mechanizmie doboru, jeśli trzeba dotrzeć do trudno dostępnych grup oraz jeśli w miejscowości działają aktywne organizacje młodzieżowe.

Zalety - pomaga dotrzeć do niedostatecznie reprezentowanych grup, - wspiera włączenie społeczne, - i może wzmocnić różnorodność.	Ryzyka - demokratyczna legitymacja może być słabsza, - a jakość doboru zależy od organizacji delegujących.
---	--

Mieszany model wyborów

Model ten **łączy w sobie wybory bezpośrednie i delegowanie przez instytucje lub organizacje.** Jest to jedno z najbardziej zalecanych podejść, ponieważ zapewnia równowagę między legitymacją demokratyczną, różnorodnością i włączeniem społecznym.

Czynności praktyczne

1. Przydział miejsc w radzie dziecięco-młodzieżowej

Jaka część członków rady będzie wybierana w wyborach bezpośrednich, a jaką będą stanowić członkowie delegowani, przy zapewnieniu równości.

2. Określenie wielopoziomowego procesu doboru

Określenie poszczególnych elementów

- **wyborów bezpośrednich** (np. wybory na poziomie szkoły) oraz
- **delegowania przez organizacje i instytucje.**

3. Cele, które mają zostać osiągnięte przez delegowanie

Aktywna rola w podejściu włączającym i w zapewnieniu, by pewne grupy dzieci nie były pomijane, oraz w zapewnieniu różnorodności.

Kiedy zaleca się stosowanie tego modelu doboru?

Na podstawie praktyki i standardów międzynarodowych może to działać w wielu przypadkach, zwłaszcza jeśli lokalna społeczność młodych jest zróżnicowana, jeśli ważna jest równowaga między inkluzywnością a demokratyczną legitymacją, a celem jest długoterminowe i stabilne funkcjonowanie. Według badań, ten model doboru jest w stanie **zmniejszyć ryzyko elitaryzmu i wzmacnia legitymizację i jakość partycypacji.**

Zapewnienie inkluzywności przy doborze członków rady dziecięco-młodzieżowej

Opracowanie ukierunkowanej strategii włączenia społecznego

Gmina musi świadomie określić, które grupy dzieci w mniejszym stopniu uczestniczą: dzieci w niekorzystnej sytuacji, dzieci niepełnosprawne, dzieci żyjące w placówkach opieki nad dziećmi, dzieci należące do mniejszości oraz dzieci ze środowisk migracyjnych. Zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami, również w przypadku rady dziecięco-młodzieżowej, pierwszym krokiem w kierunku osiągnięcia inkluzywności jest identyfikacja tych grup i ukierunkowane dotarcie do nich.

Opracowanie wielokanałowego systemu doboru

Przy doborze członków rady, inkluzywność jest najlepiej zapewniona w modelu mieszanym, który może opierać się np. na wyborach w szkole oraz na delegacji instytucjonalnej, organizacyjnej lub środowiskowej. W systemie wielokanałowym, do rady mogą również dostać się dzieci, które nie są szczególnie aktywne w środowisku szkolnym, nie kandydują w wyborach bezpośrednich lub wymagają szczególnego wsparcia w procesie doboru. Pewna liczba miejsc w radzie może być nawet zarezerwowana dla zmarginalizowanych grup dzieci, na przykład dzieci niepełnosprawnych.

Zaangażowanie podmiotów pośredniczących w proces doboru

Aby dotrzeć do zmarginalizowanych grup, konieczne może być zaangażowanie, specjalistów ds. młodzieży i ds. społecznych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które są w stanie stworzyć i utrzymać relacje oparte na zaufaniu z tymi dziećmi, do których nie można dotrzeć kanałami formalnymi.

Tworzenie systemu doboru ukierunkowanego na dzieci i dostępnego

Podjęcie inkluzywne w procesie doboru można zapewnić tylko wtedy, gdy używany jest język zrozumiały i dostępny dla dzieci, gdy przewidziano kilka formularzy wniosków (na przykład składanych online i osobiście) oraz gdy zapewniona jest dostępność informacji.

2.2. Funkcjonowanie rady dziecięco-młodzieżowej oraz wsparcie jej działalności

Gminy dysponują znaczną swobodą decyzyjną co do kształtu i struktury rady dziecięco-młodzieżowej; w przypadku tego narzędzia jakość partycypacji miejscowych dzieci zależy w praktyce od sposobu jego funkcjonowania i od jego konkretnego wdrożenia. Co do funkcjonowania, konieczne jest przyjrzenie się i rozważenie następujących standardów.

Regularne i przewidywalne posiedzenia

Podstawowym warunkiem funkcjonowania rady dziecięco-młodzieżowej jest regularność, czyli posiedzenia co najmniej co miesiąc lub dwa miesiące na podstawie z góry ustalonego rocznego planu posiedzeń, z przewidywalnymi i planowanymi terminami.

Posiedzenia rady dziecięco-młodzieżowej muszą być

- fizycznie dostępne dla dzieci (miejsce, transport), oraz
- ich harmonogram musi być zgodny z innymi ważnymi zobowiązaniami (szkoła).

Regularność zapewnia ciągłość i wpływ na podejmowanie decyzji, a jednocześnie jest w stanie zapewnić gminie lepszą przewidywalność czasową zaangażowania.

Stała moderacja posiedzeń przez dorosłych

W celu wzmocnienia funkcjonowania demokracji wskazane jest, aby posiedzeniu rady dziecięco-młodzieżowej przewodniczył członek tej rady, wybrany przez członków rady spośród swego grona. Na posiedzeniach rady ważna jest stała obecność co najmniej jednego dorosłego moderatora o odpowiednich kompetencjach. Moderatorzy powinni wspierać dzieci bez kontrolowania procesu.

Dorosły moderator

- obserwuje i wspomaga proces dyskusji,
- udziela informacji jako podmiot wspierający, oraz
- w stosownych przypadkach łączy radę z decydentami jako osoba do kontaktu,
- monitoruje zgodność z przepisami dotyczącymi bezpiecznego środowiska oraz
- wspiera inkluzywne funkcjonowanie.

Stała obecność gminy podczas posiedzeń

Różne funkcje moderacyjne mogą być wypełniane nawet jednocześnie przez kilka osób dorosłych. Moderatorem może być

- bezpośrednio pracownik gminy lub
- pracownik partnera pozarządowego, który na podstawie wcześniejszego szkolenia i doświadczenia jest w stanie współpracować z dziećmi jako partner.

Jeśli gmina powierza rolę moderatora partnerowi pozarządowemu, nadal warto zapewnić stałą obecność gminy przynajmniej jako obserwatora.

Zaletą jest bezpośredni kontakt z procesem decyzyjnym, skuteczniejszy przepływ informacji i bezpośrednia informacja zwrotna.

Zapewnienie bezpiecznego środowiska na posiedzeniach rady

Gmina musi zapewnić, by działalność rady dziecięco-młodzieżowej opierała się na jasnych, przejrzystych zasadach, które są znane wszystkim, oraz by w tym zakresie zawierały one wytyczne dotyczące ochrony dzieci i etyki.

Podstawą bezpiecznych posiedzeń jest to, by **uczestniczące w nich dzieci**

- rozumiały procesy,
- wiedziały, jaką rolę odgrywają w funkcjonowaniu rady i
- znały swoje prawa.

Dzieciom należy zapewnić możliwość wskazania w dowolnym momencie, czy znajdują się w sytuacji, która jest dla nich niewygodna lub zagraża ich bezpieczeństwu, a także możliwość przekazania informacji zwrotnych anonimowo. Wszystko to jednocześnie wzmacnia zaufanie i jakość partycypacji.

Uporządkowane i odpowiednio elastyczne posiedzenia

Posiedzenia rady dziecięco-młodzieżowej muszą być uporządkowane, ale muszą zapewniać dzieciom wystarczającą elastyczność, o ile nie wpływa to na efektywność posiedzenia.

- **Uporządkowane funkcjonowanie:** zapewnione przez uprzednie sporządzenie i wysłanie porządku obrad, dokumentacji, w tym prowadzenie protokołów, funkcje członka rady dziecięcej jako protokolanta na posiedzeniach oraz przygotowanie sprawozdań.
- **Elastyczność:** wspierana, jeśli posiedzenie nie jest sformalizowane, a także jeśli – po dyskusji z dziećmi i przy udziale moderatora – znajdują się tam również metody interaktywne i zabawowe (praca w małych grupach, warsztaty).

Zapewnienie ograniczonej autonomii działania

Rada dziecięco-młodzieżowa musi mieć zapewnioną rzeczywistą, choć nie pełną autonomię, która może obejmować opracowywanie własnego porządku obrad, ustalanie własnych priorytetów oraz ustanawianie własnych zasad działania w ramach obowiązujących przepisów prawnych i regulacyjnych.

W trakcie działania, gmina musi

- zapewnić warunki do demokratycznej debaty i podejmowania decyzji oraz ich egzekwowanie,
- na bieżąco śledzić przebieg posiedzeń oraz poprzez komunikację dostosowaną do możliwości dzieci zwracać uwagę rady również na egzekwowanie tych zasad.

Zapewnienie rzeczywistego wpływu

Aby partycypacja miała realny sens:

- rady nie powinny istnieć tylko symbolicznie,
- a gminy powinny jasno wyjaśniać, w jaki sposób rozpatrywane są propozycje.

Gminy powinny ustanowić:

- jasne kanały komunikacji,
- oficjalne osoby kontaktowe,
- oraz przejrzyste systemy informacji zwrotnej.

Informacje zwrotne i działania następcze jako kluczowy element wiarygodności funkcjonowania

Informacje zwrotne i działania następcze mają zasadnicze znaczenie dla utrzymania zaufania i motywacji, które są jednym z podstawowych elementów wiarygodności funkcjonowania rad dziecięco-młodzieżowych, mianowicie gmina powinna umożliwiać dzieciom widoczną i identyfikowalną drogę prezentowania zdania i propozycji rady oraz ich wpływu na lokalne podejmowanie decyzji w zakresie polityki publicznej.

1. Informacje zwrotne na temat wszystkich propozycji rady dziecięco-młodzieżowej

Główną kwestią jest to, że gmina musi przede wszystkim wskazać, co stało się z propozycją, a także krótko uzasadnić swoją decyzję: czy propozycja została przyjęta, odrzucona, czy też przyjęta ze zmianami.

2. Sprawienie, by proces decyzyjny dotyczący polityki publicznej był przejrzysty dla rady

Zadaniem gminy jest przedstawienie, w jaki sposób propozycje rad są włączane do różnych decyzji dotyczących polityki publicznej, oraz wyjaśnienie w zrozumiały sposób samego procesu decyzyjnego, ponieważ zwiększają one zrozumiałość partycypacji.

3. Tworzenie regularnych punktów informacji zwrotnej

Nie wystarczy, aby gmina reagowała na opinię rady dziecięco-młodzieżowej tylko okazjonalnie, ale uzasadnione jest regularne organizowanie takich spotkań i co kwartał zbieranie informacji zwrotnych.

4. Uwidocznienie wyników i skutków

Gmina musi aktywnie informować radę o wpływie jej propozycji, o tym, jakie zmiany zaszły w oparciu o propozycje rady i w jakich sprawach odniosły one skutek.

5. Zapewnienie dwustronnej komunikacji

Informacja zwrotna do rady dziecięco-młodzieżowej nie może być jednokierunkowa; należy zapewnić dzieciom możliwość zadawania pytań i przekazywania informacji zwrotnych w związku z działalnością gminy i skutkami, na które gmina może odpowiedzieć w sensowny sposób.

Motywowanie i docenienie

Partycypacja powinna pozostać dobrowolna i nie powinna zależeć od wygórowanych nagród. Jednak gminy **mogą wspierać motywację** poprzez:

- certyfikaty (które mogą być cenne w późniejszych studiach lub zatrudnieniu),
- publiczne uznanie (może doceniać pracę członków podczas imprez, może też w sposób doceniający komunikować o tym w mediach),
- możliwości szkoleń,
- imprezy społecznościowe,
- i doświadczenia partycypacji o realnym znaczeniu.

Wsparcie, takie jak zwrot kosztów podróży, wyżywienie, lub materiały partycypacyjne, może również zmniejszyć bariery dla włączenia.

1. Publiczne fora dla wyrażenia uznania

Gmina może prezentować prace rady dziecięco-młodzieżowej na forach publicznych, może doceniać pracę jej członków podczas imprez publicznych, a także może informować o tym w sposób doceniający w mediach.

2. Wystawianie certyfikatów i zaświadczeń

Gmina ma możliwość wydania członkom rady zaświadczenia o uczestnictwie, certyfikatu lub listu polecającego, który może być cenny podczas późniejszych studiów lub zatrudnienia.

3. Zapewnienie możliwości rozwijania umiejętności

Motywacją do udziału w radzie dziecięco-młodzieżowej może być oferowanie przez gminę członkom rady możliwości szkolenia i rozwoju umiejętności (komunikacja, praca w projektach).

4. Przekazywanie doświadczeń społecznych

Z punktu widzenia uczestnictwa w radzie dziecięco-młodzieżowej motywujące może być fakt związania z nią programów społecznościowych, budowania zespołu i spotkania z innymi młodymi ludźmi.

Międzynarodowe standardy dotyczące praw dziecka same w sobie nie wykluczają wsparcia finansowego, ale poddają jego stosowanie surowym warunkom. Za etyczne można uznać przede wszystkim:

- zwrot kosztów podróży,
- posiłki przed lub po posiedzeniach oraz
- zapewnienie narzędzi niezbędnych do udziału.

Wynika to z faktu, że rozwiązania te zmniejszają bariery dla partycypacji i nie pełnią funkcji nagród. Gmina może przyznać symboliczną **nagrodę**, ale należy zwrócić uwagę na to, aby nagroda ta

- nie stała się główną motywacją do udziału oraz
- aby była ona w równym stopniu dostępna dla wszystkich.

Wskazane jest, aby gmina świadomie opracowała, w przypadku rady dziecięco-młodzieżowej, zrównoważony system motywacyjny, który doceni pracę w ramach partycypacji, będzie wspierał rozwój, zapewni równość i nie zakłóci partycypacji dzieci.

Zapewnienie inkluzywności podczas działalności rady dziecięco-młodzieżowej

Stworzenie bezpiecznego, sprzyjającego środowiska i aktywne moderowanie

Ogólnym warunkiem partycypacji dzieci jest bezpieczeństwo, atmosfera oparta na szacunku, poczucie bezpieczeństwa psychicznego oraz działanie wolne od dyskryminacji, co ma szczególne znaczenie w przypadku grup narażonych.

W praktyce partycypacyjnej, niezbędnym elementem zapewniającym inkluzywność jest obecność moderatora lub prowadzącego, praca w mniejszych grupach oraz ustrukturyzowane możliwości zabrania głosu.

Możliwe jest również, poprzez metodę nauczania zespołowego, zaangażowanie dwóch lub więcej specjalistów jako moderatorów, z których co najmniej jeden posiada wiedzę pedagogiczną lub specjalistyczną wiedzę z zakresu metodologii edukacji specjalnej, aby zapewnić płynniejszą współpracę z grupami narażonymi.

Przygotowanie i szkolenia

Międzynarodowa praktyka i standardy podkreślają, że inkluzywna partycypacja wymaga przygotowania i szkolenia dzieci oraz dorosłych pracujących z dziećmi i pomagających im zrozumieć, jak współpracować z dziećmi należącymi do grup narażonych.

Elastyczne funkcjonowanie

Aby rada dzieci i młodzieży mogła funkcjonować w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu, konieczne jest elastyczne ustalanie terminów posiedzeń, wspieranie niektórych członków w zakresie dojazdu oraz, w stosownych przypadkach, stworzenie możliwości udziału w posiedzeniu online.

2.3. Ocena i monitoring działalności rady dziecięco-młodzieżowej

Obok prowadzenia i wspierania rad dziecięco-młodzieżowych w oparciu o odpowiednie standardy, kluczowe znaczenie ma wbudowanie **skutecznego i świadomego monitoringu**, sprawdzanie funkcjonowania zgodnie z zasadami oraz stworzenie gminnej odpowiedzialności za proces.

Monitorowanie pomaga gminom zrozumieć:

- czy rada działa skutecznie,
- czy partycypacja ma realny sens,
- oraz czy cele włączenia społecznego są osiągalne.

Ocena powinna uwzględniać:

- poziomy uczestnictwa,
- różnorodność członków,
- frekwencję na posiedzeniach,
- wyniki propozycji,
- oraz własne opinie zwrotne dzieci.

Oprócz ilościowych, mierzalnych wskaźników, takich jak

- liczba posiedzeń,
- liczba uczestników spotkań,
- liczba propozycji i przedyskutowanych wniosków),

monitorowanie musi również obejmować aspekty jakościowe, takie jak zrozumienie procesu przez uczestników i to, czy moderacja działała.

Ocena skutków i stosowanie wskaźników

Jednym z najważniejszych elementów monitorowania jest to, co dzieje się z propozycjami rady dziecięco-młodzieżowej w trakcie gminnego procesu decyzyjnego oraz w jaki sposób propozycje te są wykorzystywane. W ramach oceny skutków gmina musi szczegółowo przeanalizować, czy decydent lub organ decyzyjny w sposób merytoryczny uwzględnił poszczególne propozycje rady, a jeśli nie, to dlaczego.

Należy również zbadać, czy decyzja gminy była w całości lub w części zgodna z propozycją rady oraz czy nastąpiły jakieś zmiany.

Poziomy monitorowania i oceny funkcjonowania

Wskazane jest, aby gmina gromadziła informacje na temat funkcjonowania rady dziecięco-młodzieżowej poprzez regularne zbieranie danych oraz by monitorowała dane dotyczące frekwencji i aktywności rady. Należy dołożyć starań, aby pracownicy odpowiedzialni za funkcjonowanie rady i utrzymywanie z nią regularnego kontaktu, co najmniej raz w roku składali sprawozdanie ze swojej działalności przed organem przedstawicielskim.

Zaangażowanie dzieci ma fundamentalne znaczenie, ponieważ w ten sposób będą one nie tylko uczestnikami posiedzeń, ale także ich oceniającymi – na przykład poprzez ankiety internetowe lub w ramach wspólnych warsztatów ewaluacyjnych.

Warto również, aby okresowo, co 3–5 lat, gmina zapraszała zewnętrznego eksperta, na przykład organizację społeczeństwa obywatelskiego, do przeprowadzenia oceny.

Zapewnienie włączenia społecznego podczas monitorowania i oceny rady dziecięco-młodzieżowej**Zbieranie danych dotyczących partycypacji i zapewnienie mechanizmów informacji zwrotnej**

Warto, aby gmina śledziła działanie rady dziecięco-młodzieżowej i to, kto bierze udział w posiedzeniach, kto jest pomijany, a także jak aktywni są poszczególni członkowie. Dla dzieci należy stworzyć możliwość anonimowej informacji zwrotnej i zaleca się prowadzenie regularnych dyskusji ewaluacyjnych dla wsparcia uzyskiwania informacji zwrotnej.

Badanie aspektów włączenia społecznego podczas oceny skutków

Gmina musi regularnie badać, co stało się z propozycjami rady dziecięco-młodzieżowej oraz w jakim stopniu zostały one uwzględnione w decyzjach dotyczących polityki publicznej; w tym celu należy zwrócić szczególną uwagę na wpływ poszczególnych grup.

Stworzenie możliwości ciągłej korekty

Zaleca się by gmina monitorowała, czy na podstawie informacji zwrotnych i oceny skutków konieczna jest zmiana stosowanego systemu doboru, na przykład poprzez ukierunkowane zaangażowanie nowych grup w odniesieniu do podejścia inkluzywnego lub poprzez dopracowanie zasad działania.

Możliwe jest również, przy pomocy metody nauczania zespołowego, zaangażowanie dwóch lub więcej specjalistów w charakterze moderatorów, z których co najmniej jeden posiada pedagogiczną lub specjalistyczną wiedzę metodologiczną w zakresie kształcenia specjalnego, aby zapewnić płynniejszą współpracę z grupami narażonymi.

**Rady dziecięco-młodzieżowe – Dobre praktyki
Helsinki, Finlandia****System partycypacji młodzieży Ruuti**

Miasto Helsinki prowadzi system partycypacyjny Ruuti, jeden z najlepiej znanych modeli partycypacji młodzieży w Europie. System obejmuje rady młodzieżowe, budżetowanie gminne, partycypację szkolną, partycypację online oraz bezpośredni dialog z decydentami miejskimi. Młodzi ludzie brali udział w dyskusjach na różne tematy, np. transport publiczny, polityka klimatyczna, edukacja i zagospodarowanie przestrzeni publicznej.

Użyte narzędzie partycypacyjne: rada młodzieżowa, kooperacyjne struktury partycypacyjne, partycypacja hybrydowa online/offline

Źródło: <https://www.hel.fi/static/kasko/yhteiset/participate-and-influence.pdf>
https://intercityyouth.eu/wp-content/uploads/2017/04/IP_Ruutia-lsl.pdf

3. Dziecięcy budżet partycypacyjny

Czym jest dziecięcy budżet partycypacyjny?

Dziecięcy budżet partycypacyjny to narzędzie partycypacji, które pozwala dzieciom i młodzieży brać udział w decyzjach dotyczących tego, jak powinna być wykorzystana określona część budżetu gminy.

W tym procesie dzieci mogą:

- proponować pomysły i projekty,
- omawiać priorytety,
- opracowywać propozycje oraz
- w niektórych przypadkach głosować o sposobie wydatkowania środków publicznych.

Oznacza to, że dzieci mogą mieć **realny wpływ** na decyzje dotyczące wydatków lokalnych związanych z kwestiami, które dotyczą ich i ich społeczności.

Główne cechy dziecięcego budżetu partycypacyjnego

1. Udział w całym procesie

Dziecięcy budżet partycypacyjny to coś więcej niż po prostu pytanie dzieci o pomysły. Zazwyczaj jest to uporządkowany proces, który może obejmować:

- generowanie pomysłów,
- opracowanie projektów,
- dyskusję i priorytetyzację,
- głosowanie lub podejmowanie decyzji,
- wdrożenie oraz
- działania następcze i ocenę.

Dzieci uczestniczą więc nie tylko poprzez wyrażanie opinii, ale poprzez angażowanie się na różnych etapach całego procesu.

2. Celowy budżet gminny

Gmina przeznaczająca określony budżet, na który dzieci mogą mieć wpływ lub pomóc w jego rozdysponowaniu. Budżet ten może wspierać:

- ulepszenia placu zabaw,
- działalność młodzieżową,
- projekty dot. przestrzeni publicznej,
- inicjatywy dot. środowiska przyrodniczego,
- pomysły związane ze szkołą,
- lub inne projekty dla dzieci i młodzieży.

Budżet powinien być realistyczny, widoczny i wystarczająco duży, aby wywrzeć istotny wpływ.

3. Wspólne podejmowanie decyzji z dziećmi

Dziecięcy budżet partycypacyjny wytwarza współpracę między gminami, dorosłymi i dziećmi.

W zależności od zastosowanego modelu dzieci mogą:

- wydawać opinie,
- pomagać w ustalaniu priorytetów projektów,
- lub bezpośrednio uczestniczyć w podejmowaniu decyzji.

4. Wspieranie uczenia się demokracji

Budżet partycypacyjny to nie tylko wydatki publiczne. Pomaga też dzieciom:

- zrozumieć, jak działają budżety publiczne,
- uczyć się demokracji lokalnej,
- rozwijać umiejętności negocjacji i dyskusji,
- i doświadczać wspólnej odpowiedzialności.

Możliwe poziomy partycypacji

Dziecięcy budżet partycypacyjny może funkcjonować na poniższych poziomach:

L1 – Partycypacja konsultacyjna

L2 – Partycypacja kooperacyjna

Dokładny poziom zależy od:

- tego jak duży wpływ mają dzieci,
- oraz tego jak zorganizowane są decyzje.

Zalecane grupy wiekowe

Dziecięcy budżet partycypacyjny jest zasadniczo najbardziej odpowiedni dla:

AG2 – Starszej podstawowej grupy wiekowej (10-14 lat),

AG4 – Młodzieży (14–18 lat).

Praca z młodszymi dziećmi

Młodsze dzieci mogą nadal wnieść wkład poprzez:

- proste generowanie pomysłów,
- wizualne metody głosowania,
- oraz moderowane dyskusje nad projektami.

Jednak zwykle potrzebują większego wsparcia, uproszczonych wyjaśnień i bardziej interaktywnych metod.

Praca z młodzieżą

Młodzi ludzie zazwyczaj potrafią:

- omawiać priorytety,
- oceniać propozycje,
- rozumieć pojęcia budżetowe,
- oraz uczestniczyć w bardziej złożonych procesach decyzyjnych.

Zalety i mocne strony

1. Skuteczniejsze i lepsze wykorzystanie środków publicznych na szczeblu gminnym

Dzięki dziecięcemu budżetowi partycypacyjnemu gmina jest w stanie, przynajmniej w ramach wyznaczonych wytycznych, wykorzystywać dostępne środki budżetowe w sposób bardziej adekwatny i ukierunkowany, lepiej odpowiadający potrzebom miejscowych dzieci, w tym dzieci należących do grup narażonych.

Na przykład akceptacja tych przedsięwzięć będzie większa, ponieważ decydują o nich właśnie ci, którzy będą z nich korzystać. Inicjatywy będą miały wyższą jakość, ponieważ perspektywa użytkowników jest uwzględniana w procesie od samego początku.

2. Narzędzie partycypacyjne wzmacniające demokrację lokalną na poziomie społecznym

Dziecięcy budżet partycypacyjny jest narzędziem partycypacji dzieci, które może być odpowiednie do wzmacniania i pogłębiania demokracji lokalnej, zapewniania przejrzystości i rozliczalności w odniesieniu do budżetu lokalnego oraz budowania zaufania do instytucji publicznych.

3. Uczenie się instytucji w zakresie wykorzystania środków publicznych i potrzeb dzieci

Dzięki dziecięcemu budżetowi partycypacyjnemu, gminy, wykraczając poza ukierunkowane wykorzystanie określonych ram, mogą na podstawie opinii i decyzji lepiej zrozumieć rzeczywiste potrzeby miejscowych dzieci, jednocześnie rozszerzając zakres swojej polityki partycypacyjnej.

Wady i słabe strony

1. Ograniczony wpływ i ograniczona waga finansowa

Typowym problemem dziecięcego budżetu partycypacyjnego jest to, że opinie dzieci nie prowadzą do faktycznych zmian i nie mają konkretnego wpływu na proces podejmowania decyzji budżetowych

przez gminy. Jeżeli gmina zapewnia tylko mniejsze ramy budżetowe, będzie to miało ograniczony efekt strukturalny i doprowadzi do lokalnych wyników na poziomie mikro.

2. Zasobochłonność i złożoność partycypacji

Dziecięcy budżet partycypacyjny nie polega jedynie na umożliwieniu dzieciom uczestniczącym w programie generowania pomysłów dotyczących zasobów; poza udostępnieniem specjalnych ram konieczne jest również zapewnienie odpowiednich zasobów w zakresie moderacji, komunikacji i organizacji. Proces podejmowania decyzji budżetowych jest skomplikowany i technicznie trudny dla dzieci, a bez odpowiedniego wsparcia i informacji będą miały one trudności ze zrozumieniem.

3. Kwestie stabilności i instytucjonalizacji

W przypadku korzystania z dziecięcego budżetu partycypacyjnego typowym problemem jest zapewnienie stabilności, ponieważ w przypadku działania typu projektowego dziecięcy budżet partycypacyjny nie może zostać w praktyce zinstytucjonalizowany, a proces ten może zostać przerwany.

3.1. Warunki projektowania dziecięcego budżetu partycypacyjnego

Decydując o zastosowaniu dziecięcego budżetu partycypacyjnego, gmina musi podjąć decyzje w kilku kluczowych kwestiach, które określą stosowany model.

Określenie celów gminy

Przed rozpoczęciem, gminy powinny zdecydować:

- co chcą osiągnąć,
- i jaką rolę odegrają w tym dzieci.

Na przykład:

- Czy celem jest głównie nauka demokracji?
- Czy może większy wpływ dzieci na decyzje dotyczące wydatków publicznych?
- Czy proces jest oparty na projektach, czy długoterminowy?

Określanie ram budżetu

Kluczową kwestią w stosowaniu dziecięcego budżetu partycypacyjnego jest wielkość osobnych ram budżetu, na które dzieci mogą mieć rzeczywisty wpływ.

Gmina powinna określić:

- wysokość budżetu,
- harmonogram,
- oraz rodzaje projektów, które mogą być wspierane.

Nie ma idealnej wielkości budżetu.

Budżet powinien jednak:

- być realistyczny,
- mieć widoczne skutki,
- i wykazywać prawdziwe zaangażowanie gminy.

Regularne lub coroczne procesy budżetowania mogą z czasem pomóc w instytucjonalizacji partycypacji.

Możliwe modele dziecięcego budżetu partycypacyjnego

Podczas uprzedniego planowania dziecięcego budżetu partycypacyjnego istotne będzie to, jakie uprawnienia gmina przyznaje dzieciom i czy uczestniczą one w nim w charakterze doradczym (opiniotwórczym), partycypacyjnym (ustalającym priorytety) lub decyzyjnym.

Na podstawie głębokości uczestnictwa dzieci i roli, jaką odgrywają w tym procesie, można wyróżnić trzy modele.

1. Model konsultacyjny

W tym modelu dzieci dzielą się opiniami i pomysłami, ale ostateczną decyzję podejmuje dorośli.

Zalety • prostsze w organizacji, • przydatne dla gmin z ograniczonym doświadczeniem, • nadaje się na początek.	Ryzyka • niższy poziom wpływu, • i większe ryzyko tokenizmu.
---	--

2. Model kooperacyjny

W tym modelu dzieci i dorośli wspólnie opracowują projekty, omawiają priorytety i razem uczestniczą w podejmowaniu decyzji.

Zalety • zachęca do partnerstwa, • wzmacnia dialog, • i zwiększa wpływ dzieci.	Ryzyka • wymaga większego ułatwienia i koordynacji, • i może wymagać więcej czasu i zasobów.
---	--

3. Model upodmiotawiający

W tym modelu dzieci bezpośrednio głosują na projekty, a gminy zobowiązują się do realizacji wybranych projektów.

Zalety • najsilniejszy wpływ dzieci, • wysoce motywujący, • i wzmacnia demokratyczną odpowiedzialność.	Ryzyka • wymaga dużego zaufania, • staranne przygotowanie, • i silne zaangażowanie instytucjonalne.
---	--

Zapewnienie inkluzywności w procesie tworzenia dziecięcego budżetu partycypacyjnego

Inkluzywny budżet partycypacyjny wymaga od gmin aktywnego docierania do:

- grup narażonych
- dzieci marginalizowanych,
- oraz dzieci, które w przeciwnym razie mogłyby pozostać wykluczone.

Gminy powinny wziąć pod uwagę:

- dostępność,
- elastyczne formy partycypacji,

- różne kanały komunikacji,
- oraz współpracę ze szkołami, organizacjami pozarządowymi i organizacjami młodzieżowymi.

Sama otwartość partycypacji nie gwarantuje automatycznie inkluzywności.

3.2. Wykorzystanie dziecięcego budżetu partycypacyjnego i gminne wsparcie dla niego

Zgodnie ze strukturą partycypacji, dziecięcy budżet partycypacyjny może mieć trzy formy.

- **Otwarty model partycypacji** – każde dziecko należące do danej grupy docelowej (np. nastolatek) może swobodnie przyłączyć się i uczestniczyć w tym procesie.
- **Przedstawicielski model partycypacji** – opiera się na zinstytucjonalizowanych formach, np. funkcjonowania rady dziecięco-młodzieżowej, a to członkowie tego organu mogą uczestniczyć jako przedstawiciele swojej grupy wiekowej.
- **Mieszany model partycypacji** – można łączyć elementy modelu otwartego i przedstawicielskiego.

Modele budżetu partycypacyjnego w praktyce

Otwarty model partycypacji

Jest to jedno z najbardziej inkluzywnych rozwiązań w zakresie dziecięcego budżetu partycypacyjnego, ale jednocześnie wymaga dużej troski; w takim przypadku partycypacja i zaangażowanie są otwarte nie tylko na ograniczoną, oddelegowaną grupę dzieci, ale na wszystkie miejscowe dzieci, których partycypacja dotyczy. W takim przypadku celem jest zaangażowanie jak największej liczby dzieci, demokratyzacja partycypacji oraz dotarcie do marginalizowanych i „niewidzialnych” grup dzieci.

W tym modelu mogą uczestniczyć wszystkie dzieci z grupy docelowej.

Często jest to podejście najbardziej inkluzywne, ale wymaga również silnej komunikacji, moderacji i starannej organizacji.

1. Szeroki zasięg i komunikacja

Partycypacja i zaangażowanie dzieci w proces nie odbywają się „same”, ale wymagają świadomie zaprojektowanej, zaplanowanej w czasie, wielokanałowej komunikacji i wcześniejszej kampanii.

Gminy powinny wykorzystać

- szkoły
- organizacje młodzieżowe
- media społecznościowe,
- platformy internetowe,
- i przestrzeń społeczności lokalnej

aby dotrzeć do dzieci i wyjaśnić proces.

Szczególną uwagę należy zwrócić na grupy niedostatecznie reprezentowane.

2. Łatwo zrozumiałe i dostępne informacje

Procesy budżetowe powinny być wyjaśnione za pomocą prostego języka, wizualizacji, infografik, filmów i praktycznych przykładów. Dzieci powinny rozumieć:

- jak działa proces,
- jaki mają wpływ,
- i jak podejmowane są decyzje.

3. Niski próg wejścia

Partycypacja powinna być łatwa, dostępna i elastyczna. Platformy internetowe i systemy uproszczonej rejestracji mogą pomóc w zwiększeniu partycypacji.

4. Uporządkowany i przejrzysty proces

Gmina powinna jasno wyjaśnić:

- etapy procesu,
- zasady głosowania,
- terminy,
- oraz kryteria wyboru projektów.

Przejrzystość wzmacnia zaufanie i legitymizację.

5. Wsparcie dla opracowania projektów

Dzieci często potrzebują wsparcia, aby przekształcić swoje pomysły w realistyczne projekty.

W przypadku dziecięcego budżetu partycypacyjnego, jeśli dzieci mają głosować nad wykorzystaniem przeznaczonych na ten cel środków, gmina musi określić jasne zasady dotyczące tego, kto może brać udział w głosowaniu, z ilu etapów składa się głosowanie, ile obejmuje etapów, kiedy zostaje zamknięte oraz w jaki sposób ustalany jest ostateczny wynik głosowania. Podstawą zaufania jest to, że wszystkie dzieci uczestniczące w procesie muszą zostać poinformowane o podjętej decyzji

Gminy mogą pomóc poprzez:

- warsztaty,
- moderację,
- mentoring,
- oraz wskazówki techniczne.

Celem jest wspieranie dzieci bez odbierania im kontroli.

6. Wyraźna informacja zwrotna i odpowiedzialność

Dzieci powinny zawsze otrzymywać informację zwrotną na temat:

- które projekty zostały wybrane,
- co zostało zrealizowane,
- oraz dlaczego niektóre pomysły nie mogły zostać zrealizowane.

Jest to zasadnicze dla partycypacji o realnym znaczeniu.

Model partycypacji przedstawicielskiej i model mieszany

Jeśli gmina ma już radę dziecięcą lub młodzieżową, może zaangażować ją w:

- opracowanie projektów,
- konsultacji,
- przygotowywanie propozycji,
- lub głosowanie.

Gminy mogą również łączyć partycypację otwartą z przedstawicielską. Na przykład: opracowywanie projektów może odbywać się w ramach rady młodzieżowej, podczas gdy głosowanie pozostaje otwarte dla wszystkich miejscowych dzieci.

Zapewnienie inkluzywności podczas realizacji dziecięcego budżetu partycypacyjnego

W przypadku dziecięcego budżetu partycypacyjnego, zwłaszcza w otwartym modelu, kluczową kwestią jest ukierunkowane dotarcie do dzieci. Trzeba dotrzeć do dzieci należących do grup narażonych i zmarginalizowanych, a w tym celu wskazane jest, aby gmina współpracowała ze

szkołami, domami dziecka i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz wykorzystywała kilka kanałów komunikacji.

Ze strony gminy inkluzywność wspierają elementy partycypacji wspomaganej imoderowanej, które mogą zapewnić, by ta grupa dzieci mogła również wyrazić swoje poglądy, a jednocześnie odgrywają one znaczącą rolę w osiągnięciu bezpiecznego środowiska partycypacji. Warto stworzyć możliwość wyboru między alternatywnymi formami uczestnictwa, na przykład pracą grupową i połączeniem online/offline.

Podczas głosowania należy zapewnić szeroką i równą możliwość udziału.

3.3. Gminna ocena i monitoring dziecięcego budżetu partycypacyjnego

Również w przypadku stosowania dziecięcego budżetu partycypacyjnego podstawowe wymagania to odpowiednie informacje zwrotne i monitorowanie procesu. Dzieje się tak, ponieważ **partycypację dzieci można uznać za udaną**

- jeżeli skutkuje ona rzeczywistą zmianą w danej sprawie
- jeżeli dzieci miały znaczący wpływ na wykorzystanie danych ram budżetowych,
- jeżeli projekty przez nie zaproponowane mogą być realizowane, lub
- jeżeli można rozpoznać, jaka przeszkoda stanęła na drodze do wdrożenia i jak można ją usunąć.

Monitorowanie musi być transparentne i regularne, a w jego realizację muszą być zaangażowane również dzieci. Monitorowanie dziecięcego budżetu partycypacyjnego musi obejmować kilka wymiarów, w tym sam proces budżetowy, a w jego ramach proces uczestnictwa, jak również jego wyniki i skutki.

Aspekty ewaluacyjne i pomiarowe dziecięcego budżetu partycypacyjnego

W ramach monitoringu należy ocenić dane dotyczące

- procesu partycypacji (liczba uczestników, zasięg),
- jakości partycypacji (zrozumiałość procesu, skuteczność wsparcia),
- jakości i wykonalności decyzji i projektów, ich dopasowania do lokalnych potrzeb, parametrów konkretnej realizacji (dane, terminy, ramy budżetowe) oraz
- ich wpływu na politykę publiczną i dzieci (kompetencje demokratyczne, chęć uczestnictwa).

Wdrażanie oceny dziecięcego budżetu partycypacyjnego

Skuteczność oceny może być zwiększona poprzez uproszczony i ustrukturyzowany system wskaźników, który zawiera

- elementy ilościowe (wskaźnik uczestnictwa, liczba projektów) oraz
- elementy jakościowe (satysfakcja, doświadczenia).

Angażowanie dzieci w proces oceny

W ocenie procesu powinny również pomóc same dzieci. Skuteczność oceny może zostać zwiększona dzięki **uproszczonemu, ustrukturyzowanemu systemowi wskaźników**, który zawiera elementy ilościowe (poziom uczestnictwa, liczba projektów) i jakościowe (zadowolenie, doświadczenia).

Gminy mogą korzystać z:

- ankiet,
- grup fokusowych,
- warsztatów,
- lub sesji informacji zwrotnych.

Ciągłe informacje zwrotne pomagają udoskonalić przyszłe cykle budżetowe.

Zapewnienie włączenia społecznego podczas oceny dziecięcego budżetu partycypacyjnego

W każdym elemencie i etapie oceny dziecięcego budżetu partycypacyjnego ważnym punktem centralnym jest stopień inkluzywności, który jest aspektem mierzalnym i możliwym do przeanalizowania.

Gminy powinny regularnie badać:

- które grupy uczestniczyły,
- których grup brakowało,
- oraz czy bariery wpłynęły na partycypację.

Monitorowanie inkluzywności wspiera:

- uczenie się instytucji,
- ciągłe doskonalenie,
- i sprawiedliwsze systemy partycypacyjne.

Dziecięcy budżet partycypacyjny – dobre praktyki Cascais, Portugalia

Młodzieżowy budżet partycypacyjny

Gmina Cascais wprowadziła program budżetu partycypacyjnego dla młodzieży, który umożliwia młodym ludziom zgłaszanie pomysłów na projekty, prowadzenie kampanii na rzecz propozycji i głosowanie na projekty lokalne finansowane przez gminę. Projekty obejmowały: rozwój obiektów sportowych, inicjatywy ekologiczne i programy kulturalne. Niemal 15 000 uczniów ze szkół publicznych w Cascais zostało zaproszonych do udziału w młodzieżowym budżecie partycypacyjnym. W realizacji młodzieżowego budżetu partycypacyjnego 2021/22 bezpośrednio uczestniczy 349 uczniów i 27 nauczycieli z 15 szkół.

Dla każdej szkoły gmina Cascais przeznacza kwotę 10 000 euro, którą należy zastosować w pomysłach na poprawę przestrzeni lub doświadczenia uczniów. Młodzi ludzie są również proszeni o pomysły na poprawę lokalnej społeczności za pomocą budżetu o wartości do 350 000 euro, który zostanie włączony do Budżetu Partycypacyjnego Cascais 2022.

Zastosowane narzędzie partycypacji: Budżet partycypacyjny, głosowanie młodzieży, decydowanie kolektywne na poziomie lokalnym

Źródło: <https://participa.cascais.pt/pages/620266bb61fda300a873a6d4>

4. Internetowa ankieta i zbieranie danych

Czym są kwestionariusze internetowe i ankiety cyfrowe?

Kwestionariusze internetowe i ankiety cyfrowe to narzędzia służące do angażowania dzieci, które umożliwiają gminom zbieranie opinii, doświadczeń i uwag dzieci za pomocą ustrukturyzowanych formularzy elektronicznych.

Dzieci odpowiadają na pytania dotyczące konkretnych spraw lokalnych lub zagadnień związanych z polityką publiczną, a gmina wykorzystuje zebrane informacje do wspierania procesów planowania i podejmowania decyzji.

Ankiety internetowe są jednym z najczęściej stosowanych narzędzi partycypacji, ponieważ są:

- łatwe do zorganizowania,
- stosunkowo niedrogie,

- i pozwalają szybko dotrzeć do dużej liczby dzieci.

Dlaczego warto korzystać z ankiet internetowych?

Kwestionariusze internetowe mogą pomóc gminom:

- zrozumieć potrzeby i priorytety dzieci,
- zebrać opinie na temat lokalnych usług i projektów,
- zidentyfikować problemy społeczności,
- ocenić inicjatywy gminne,
- oraz wspierać podejmowanie decyzji opartych na dowodach.

Są one szczególnie przydatne, gdy gminy potrzebują:

- szerokiego zasięgu,
- szybkiego gromadzenia danych,
- lub opinii dużej liczby dzieci.

Główne cechy ankiet internetowych

1. Ustrukturyzowane i łatwe do rozpowszechniania

Ankiety internetowe zazwyczaj zawierają:

- pytania zamknięte (wybór z listy, oceny, odpowiedzi „tak/nie”),
- oraz pytania otwarte, w których dzieci mogą dzielić się pomysłami lub komentarzami.

Ankiety internetowe można rozpowszechniać poprzez:

- szkoły
- organizacje młodzieżowe
- strony internetowe gminy,
- media społecznościowe,
- lub cyfrowe platformy partycypacyjne.

2. Szybkie gromadzenie i przetwarzanie danych

Jedną z głównych zalet ankiet internetowych jest to, że:

- odpowiedzi można zebrać szybko,
- dane mogą być przetwarzane efektywnie,
- a wyniki można łatwo porównać i przeanalizować.

Dzięki temu ankiety internetowe są szczególnie przydatne dla:

- konsultacji,
- oceny potrzeb,
- oceny usług,
- oraz przygotowania do podejmowania decyzji w zakresie polityki lokalnej.

3. Możliwość anonimowego udziału

Anonimowa partycypacja może pomóc dzieciom:

- odpowiadać bardziej szczerze,
- czuć się bezpieczniej wyrażając opinie,
- i dostarczać informacji zwrotnych na temat drażliwych kwestii.

Niemniej jednak gminy powinny nadal zapewniać:

- bezpieczne przetwarzanie danych,
- komunikację przyjazną dzieciom,
- i jednoznaczne informacje o prywatności i wykorzystywaniu danych.

Możliwy poziom partycypacji

Ankiety internetowe działają na następujących poziomach:

L1 – Partycypacja konsultacyjna

Są to głównie narzędzia do:

- zbierania opinii,
- gromadzenia informacji zwrotnej,
- oraz zrozumienia doświadczeń dzieci.

Odpowiedzialność za podejmowanie decyzji zazwyczaj pozostaje przy dorosłych.

Zalecane grupy wiekowe

Ankiety internetowe nadają się zasadniczo dla następujących grup:

AG2 – Młodsza podstawowa grupa wiekowa (ze wsparciem),

AG3 – Starsza podstawowa grupa wiekowa,

AG4 – Młodzież.

Praca z młodszymi dziećmi

W przypadku młodszych dzieci badania ankietowe powinny:

- posługiwać się prostym językiem,
- zawierać elementy wizualne i ikony,
- zawierać mniej pytań,
- i w razie potrzeby zapewnić wsparcie osobom dorosłym.

W niektórych przypadkach można wypełniać ankiety:

- w szkołach,
- ze wsparciem nauczycieli,
- lub poprzez działania z prowadzeniem.

Praca ze starszymi dziećmi i młodzieżą

Starsze dzieci i młodzież są zazwyczaj w stanie:

- samodzielnie wypełniać ankiety,
- zrozumieć bardziej złożone pytania,
- oraz dostarczać bardziej szczegółowych opinii i informacji zwrotnych.

Zalety

Może zapewnić szeroki zasięg przy niskich kosztach, umożliwia szybkie gromadzenie i przetwarzanie danych, anonimowe wypełnianie odpowiedzi na pytania może wspierać szczerą odpowiedź i może być zwykle przydatne do przygotowania decyzji gminy.

Wady

Internetowe badanie ankietowe jest w stanie dostarczyć jedynie odpowiedzi o ograniczonej głębi na postawione pytania, a są one mniej zniuansowane niż narzędzia oparte na uczestnictwie osobistym. W przypadku młodszych grup wiekowych, mogą również łatwo się pojawić trudności w interpretacji pytań. Słabe strony obejmują również ryzyko niskiego wskaźnika odpowiedzi, ryzyko wykluczenia z powodu różnic w dostępie cyfrowym, a bez informacji zwrotnych, odpowiedzi mogą również stać się formalne.

Przygotowanie ankiety internetowej

1. Jasny cel i komunikacja

Dzieci i rodzice powinni wyraźnie rozumieć:

- dlaczego ankieta jest organizowana,
- jakiego tematu dotyczy,
- i jak gmina będzie wykorzystywać jej wyniki.

Transparentna komunikacja pomaga wzmocnić zaufanie, motywację i jakość partycypacji.

2. Kształt ankiety dostosowany do dzieci

Pytania powinny być:

- odpowiednie do wieku,
- łatwe do zrozumienia,
- krótkie i wyraźne,
- i dostosowane do zdolności komunikacyjnych dzieci.

Gminy powinny unikać:

- języka technicznego,
- skomplikowanych sformułowań,
- i zbyt długich kwestionariuszy.

Elementy wizualne, takie jak ikony, emotikony, kolory lub ilustracje, mogą poprawić dostępność i zaangażowanie.

3. Informacje zwrotne i skutki

Jednym z najważniejszych elementów partycypacji online jest informacja zwrotna.

Należy poinformować dzieci:

- co pokazały wyniki ankiety,
- w jaki sposób gmina wykorzystwała te informacje,
- oraz czy jej wyniki miały wpływ na decyzje.

Gminy mogą dzielić się wynikami poprzez:

- podsumowania zrozumiałe dla dzieci,
- prezentacje szkolne,
- media społecznościowe,
- strony internetowe,
- lub spotkania młodzieżowe.

Bez informacji zwrotnych dzieci mogą mieć poczucie, że partycypacja nie ma żadnego faktycznego celu.

4. Monitorowanie i ocena

Gminy powinny ocenić:

- wskaźniki uczestnictwa,
- różnorodność respondentów,
- dostępność,
- jakość odpowiedzi,
- oraz wpływ wyników ankiety na podejmowanie decyzji.

Ważne jest również zbadanie:

- czy ankieta dotarła do wszystkich grup dzieci,
- oraz czy bariery wpłynęły na partycypację.

Pomaga to usprawnić przyszłe procesy partycypacyjne.

Dostępność i inkluzywność

Gminy powinny wziąć pod uwagę:

- dostępność cyfrową,
- dostępność językową,
- oraz wsparcie dla dzieci z dodatkowymi potrzebami.

W razie potrzeby należy również zaproponować alternatywne opcje uczestniczenia.

Kwestionariusze internetowe i ankiety cyfrowe – dobre praktyki Melbourne, Australia

Doświadczenia dzieci w miejscach publicznych

Władze miasta Melbourne często organizują cyfrowe konsultacje dotyczące przestrzeni miejskiej za pośrednictwem platformy Participate Melbourne. Inicjatywy te skupiają się na tym, jak miejscowe dzieci – dla których priorytetem są dostępne place zabaw i kontakty społeczne – postrzegają takie miejsca publiczne jak plac zabaw Birrarung Marr i Lincoln Square.

Dla rodziców i młodych ludzi chcących wpływać na kształtowanie przestrzeni miejskiej i dzielić się swoimi opiniami, poniżej przedstawiono główne sposoby zaangażowania w Melbourne:

- **Participate Melbourne:** Główny portal internetowy, na którym władze miasta publikują aktualne ankiety dotyczące renowacji placów zabaw, zmian na ulicach oraz wizji społeczności. Dostęp do niego można uzyskać bezpośrednio poprzez portal Participate Melbourne.
- **ArtPlay:** wyspecjalizowane centrum sztuk kreatywnych w pobliżu Birrarung Marr, które często współpracuje z profesjonalnymi artystami, organizując zajmujące warsztaty i sesje konsultacyjne dla dzieci.
- **Wykorzystane narzędzie partycypacyjne:** kwestionariusze online, konsultacje cyfrowe dostosowane do dzieci
- Źródło: <https://participate.melbourne.vic.gov.au/community-vision/community-consultation>

5. Funkcjonowanie cyfrowej platformy elektronicznej partycypacji dzieci

Czym jest cyfrowa platforma elektronicznej partycypacji dzieci?

Cyfrowa platforma e-partycypacji to internetowe narzędzie partycypacyjne, które umożliwia dzieciom i młodzieży zaangażowanie się w sprawy gminy poprzez specjalnie dla nich przeznaczoną przestrzeń cyfrową.

Za pośrednictwem platformy dzieci mogą:

- wymieniać opinie,
- przedstawiać pomysły i propozycje,
- uczestniczyć w konsultacjach,
- komentować sprawy lokalne,
- głosować nad inicjatywami,
- i otrzymywać informacje zwrotne od gminy.

Platformy cyfrowe stanowią **stały kanał komunikacji** między dziećmi a samorządem, a nie jednorazowe działanie.

Dlaczego warto korzystać z cyfrowej platformy e-partycypacji dzieci?

Platformy cyfrowe pomagają gminom:

- utrzymywać regularny dialog z dziećmi,
- dotrzeć do większych grup młodych ludzi,
- wspierać elastyczną partycypację,
- i tworzyć bardziej ciągłe i widoczne procesy partycypacyjne.

Są szczególnie przydatne dla gmin, które chcą:

- wzmocnić długoterminową partycypację,
- połączyć metody partycypacji online i offline,
- i regularnie komunikować się z dziećmi i młodzieżą.

Główne cechy cyfrowych platform e-partycypacji dzieci

1. Ciągła partycypacja

W przeciwieństwie do ankiet czy jednorazowych konsultacji, platformy cyfrowe sprzyjają ciągłej partycypacji.

Dzieci mogą angażować się:

- regularnie,
- w różnym czasie,
- oraz w różne lokalne tematy.

Dzięki temu gminy mogą budować bardziej trwałą kulturę partycypacyjną.

2. Funkcje interaktywne

Platformy mogą oferować funkcje zgłaszania pomysłów, dyskusji online, ankiet i głosowań, komentowania, konsultacji, śledzenia projektów lub systemów zbierania opinii zwrotnej.

Funkcje interaktywne mogą pomóc zwiększyć motywację i zaangażowanie dzieci.

3. Połączenie uczestnictwa i komunikacji

Platformy cyfrowe mogą również wspierać wymianę informacji, aktualności z gminy oraz komunikację dotyczącą decyzji i projektów.

Pomaga to dzieciom lepiej zrozumieć:

- co dzieje się w najbliższym otoczeniu,
- w jaki sposób podejmowane są decyzje,
- oraz w jaki sposób ich udział przyczynia się do lokalnych procesów.

Możliwy poziom partycypacji

Cyfrowe platformy elektronicznej partycypacji dzieci zazwyczaj działają na poziomie:

L1 – Partycypacja konsultacyjna

Jednak w zależności od tego, jak są zaprojektowane, niektóre platformy mogą również wspierać elementy poziomu:

- partycypacja kooperacyjna,
- szczególnie gdy dzieci mogą aktywnie uczestniczyć w dyskusjach lub w opracowaniu projektów.

Zalecane grupy wiekowe

Platformy cyfrowe elektronicznej partycypacji dzieci są na ogół najbardziej odpowiednie dla:

AG2 – Starszej podstawowej grupy wiekowej (10-14 lat),

AG4 – Młodzieży (14–18 lat).

Praca z młodszymi użytkownikami

Dzieci w starszej podstawowej grupie wiekowej mogą już aktywnie korzystać z narzędzi cyfrowych, ale często nadal potrzebują:

- instruktażu,
- moderacji,
- wsparcia dorosłych.

Platformy dla młodszych użytkowników powinny zatem:

- używać prostej nawigacji,
- zawierać elementy wizualne,
- zapewniać wyjaśnienia dostosowane do dzieci.

Praca z młodzieżą

Młodzi ludzie zazwyczaj potrafią:

- uczestniczyć samodzielnie,
- omawiać sprawy w internecie,
- przedstawiać propozycje;
- i angażować się w stałe cyfrowe procesy partycypacyjne.

W tej grupie wiekowej platformy cyfrowe mogą być szczególnie skuteczne i motywujące.

Zalety

Za pośrednictwem platformy można nawiązać ciągły dialog między dziećmi a gminą, a może to być elastyczne i łatwo dostępne narzędzie dla dzieci. Ciągłość i struktura służą aktywnej roli dzieci i można je łączyć z innymi narzędziami partycypacji.

Wady

W korzystaniu z platformy należy szczególnie uwzględnić nierówności cyfrowe: nie każde dziecko ma dostęp do korzystania z takich narzędzi. Gmina musi nie tylko stworzyć platformę, ale także stale ją utrzymywać i moderować, a ponadto mogą pojawić się zagrożenia związane z ochroną danych i bezpieczeństwem w sieci. Wśród jej słabości jest to, że jakość partycypacji może się różnić, a także to, że może łatwo stać się „pozorną partycypacją”, jeśli nie będzie miała rzeczywistego wpływu.

Przygotowanie i funkcjonowanie cyfrowej platformy elektronicznej partycypacji dzieci

1. Tworzenie bezpiecznego środowiska partycypacji

Bezpieczeństwo jest jednym z najważniejszych wymogów partycypacji cyfrowej.

Gminy powinny zapewnić:

- komunikację z zachowaniem wzajemnego szacunku,
- moderowanie komentarzy,
- jasne zasady uczestnictwa,
- ochronę przed molestowaniem w internecie,
- i przyjazne dzieciom systemy zgłaszania nieprawidłowości.

Dzieci powinny wiedzieć:

- jak działa platforma,
- jakiego zachowania się oczekuje,
- oraz gdzie w razie potrzeby szukać pomocy.

2. Projekt dostosowany do dzieci oraz użyteczność

Platformy powinny być:

- łatwe w nawigacji,
- wizualnie dostępne,
- dostosowane do urządzeń przenośnych,
- oraz dostosowane do wieku i stylu komunikacji dzieci.

Dobre praktyki obejmują:

- krótkie teksty,
- ikony i elementy wizualne,
- filmy,
- i proste etapy partycypacji.

Skomplikowane systemy mogą zniechęcać do partycypacji.

3. Ochrona danych i prywatność

Gminy muszą jasno wyjaśnić:

- jak przebiega rejestracja,
- jakie dane osobowe są gromadzone,
- w jaki sposób dane są przechowywane,
- oraz w jaki sposób chroniona jest prywatność.

Anonimowy lub częściowo anonimowy udział może pomóc dzieciom czuć się bezpieczniej podczas wyrażania opinii.

4. Informacje zwrotne i skutki

Platformy cyfrowe szczególnie dobrze nadają się do:

- regularnych aktualizacji,
- przejrzystej komunikacji,
- oraz ciągłej informacji zwrotnej.

Gminy powinny informować dzieci:

- co zrobiono z ich pomysłami,
- jak podjęto decyzje,
- oraz jakie działania zostały podjęte.

Informacje zwrotne powinny być proste, zrozumiałe i w miarę możliwości widoczne na samej platformie.

5. Monitorowanie i ocena

Gminy powinny regularnie oceniać:

- wskaźniki uczestnictwa,
- różnorodność użytkowników,
- jakość interakcji,
- dostępność platformy,
- oraz wpływ partycypacji na lokalny proces decyzyjny.

Ważne jest również monitorowanie bezpieczeństwa w sieci, inkluzywności oraz zadowolenia użytkowników.

Dostępność i inkluzywność

Aby ograniczyć wykluczenie, gminy powinny:

- połączyć metody partycypacji online i offline,
- współpracować ze szkołami i organizacjami młodzieżowymi,
- zapewnić punkty dostępu tam, gdzie jest to konieczne,
- i zapewnić dostępność dla dzieci niepełnosprawnych.

Partycypacja włączająca wymaga czegoś więcej niż tylko udostępnienia platformy.

Monitorowanie inkluzywności

Gminy powinny regularnie badać:

- które grupy dzieci uczestniczą w procesie,
- które grupy są niedostatecznie reprezentowane,
- oraz czy bariery cyfrowe wpływają na uczestnictwo.

Wspiera to:

- ciągłe doskonalenie,
- lepszą dostępność,
- i bardziej inkluzywne systemy uczestnictwa.

Cyfrowe platformy elektronicznej partycypacji dzieci – Dobre praktyki Tallinn, Estonia

Inicjatywy cyfrowej partycypacji młodzieży

Rząd miasta Tallin wykorzystał cyfrowe narzędzia partycypacyjne i internetowe konsultacje młodzieżowe, aby zaangażować młodych ludzi w dyskusje na temat rozwoju miasta, edukacji i środowiska.

Użyte narzędzie partycypacyjne: Platforma e-partycypacji, Konsultacje cyfrowe

Źródło: <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/impact-shapers/good-practices/digital-leap-youth-field-estonia>

6. Dodatkowe alternatywne narzędzia twórcze wspierające lokalną partycypację dzieci

Ich wspólną cechą jest to, że **umożliwiają dzieciom nietradycyjną (słowną) autoekspresję, mogą być przydatne w angażowaniu młodszych grup wiekowych lub dzieci należących do grup marginalizowanych**, i mogą pomóc lokalnym decydentom w lepszym zrozumieniu doświadczeń dzieci.

Jednocześnie należy uznać, że narzędzia te wymagają znacznej moderacji, **są bardziej wrażliwe z punktu widzenia bezpieczeństwa dzieci i ochrony danych oraz wymagają świadomego planowania** przez gminę tak, aby ich wyniki były uwzględniane w lokalnym procesie decyzyjnym w zakresie polityki publicznej.

Twórcze metody partycypacji mogą pomóc gminom **zaangażować dzieci w sposób, który jest:**

- bardziej angażujący,
- bardziej inkluzywny,

- bardziej dostępny dla różnych grup wiekowych i stylów komunikacji.

Narzędzia te są **szczególnie przydatne**, gdy gminy chcą:

- zachęcać do wyrażania siebie,
- angażować dzieci, które mogą czuć się niekomfortowo w formalnych dyskusjach,
- lub zgłębiać tematy emocjonalne i oparte na doświadczeniu osobistym.

Metody twórcze mogą **uzupełniać bardziej tradycyjne narzędzia partycypacji dzieci**, takie jak:

- ankiety,
- rady młodzieżowe,
- lub konsultacje.

Są one często **szczególnie skuteczne** w przypadku młodszych dzieci, narażonych grup społecznych i dzieci, które łatwiej porozumiewają się poprzez ekspresję wizualną lub twórczą.

6.1. Filmy partycypacyjne

Czym jest film partycypacyjny?

Filmy partycypacyjne to metoda partycypacji dzieci, w której dzieci aktywnie tworzą filmy, aby wyrazić swoje doświadczenia, opinie, pomysły lub propozycje dotyczące lokalnego problemu lub problemu społeczności.

Dzieci nie tylko występują w filmie, ale też tworzą jego treść.

Proces ten może obejmować:

- opracowanie pomysłów,
- planowanie scen,
- filmowanie,
- wywiady,
- opowiadanie historii,
- i zaprezentowanie ostatecznej wersji filmu gminie lub społeczności lokalnej.

Film partycypacyjny pozwala dzieciom wyrazić swoje poglądy w sposób wizualny i twórczy.

Dlaczego używać metody filmu partycypacyjnego?

Film partycypacyjny może pomóc gminom:

- lepiej zrozumieć doświadczenia dzieci,
- poznawać zagadnienia skomplikowane lub emocjonalnie nacechowane,
- wzmacniać pewność siebie i kreatywność u dzieci,
- i zwiększyć widoczność opinii dzieci w dyskusjach publicznych.

Filmy mogą również wywrzeć silny emocjonalny i wizualny wpływ na decydentów.

Zalety

Może aktywnie wspierać autoekspresję dzieci, szczególnie tych, które ze względu na wiek, sytuację lub temperament mają trudności z wyrażaniem się ustnie lub pisemnie. Kolejną zaletą tego narzędzia jest to, że zwiększa zaangażowanie dzieci i ich motywację, a dzięki wizualnej formie może w niektórych przypadkach wywierać większy wpływ na decydentów. Ponadto film partycypacyjny można skutecznie wykorzystać do przedstawiania skomplikowanych lub emocjonalnie nacechowanych tematów.

Wady

Wykorzystanie tego narzędzia może być czasochłonne i wymagać zasobów (technologia, moderowanie), a także może rodzić problemy dotyczące ochrony danych i praw autorskich; dodatkowo nie każde dziecko czuje się swobodnie przed kamerą, a przetwarzanie i interpretacja wymaga uporządkowania.

Główne cechy filmu partycypacyjnego

1. Dzieci jako aktywni twórcy

Dzieci nie tylko po prostu odpowiadają na pytania czy występują przed kamerą.

One aktywnie uczestniczą w:

- tworzeniu przekazu,
- kształtowaniu opowieści,
- decydowaniu, co chcą przekazać.

Wzmacnia to poczucie odpowiedzialności i zaangażowania.

2. Twórcze i elastyczne uczestnictwo

Film partycypacyjny można dostosować do:

- różnych grup wiekowych,
- różnych zdolności,
- i różnych celów partycypacji.

Dzieci mogą używać form wywiadów, opowiadania historii, rysunków, odgrywania ról, fotografii, animacji lub filmów dokumentalnych. Proces ten może być zatem **wysoce inkluzywny i dostosowany dla dzieci**.

3. Partycypacja zespołowa

Film partycypacyjny jest zazwyczaj tworzony wspólnie.

Dzieci często pracują razem w:

- małych grupach,
- warsztatach,
- lub zespołach projektowych.

To zachęca do:

- pracy zespołowej,
- dyskusji,
- wzajemnego uczenia się od rówieśników,
- i zbiorowego rozwiązywania problemów.

Możliwe poziomy partycypacji

Film partycypacyjny może pomóc w poziomach:

L1 – Partycypacja konsultacyjna

L2 – Partycypacja kooperacyjna

Poziom zależy od:

- tego, ile kontroli dzieci mają nad całym procesem,
- oraz czy biorą udział tylko w wyrażaniu opinii, czy też w kształtowaniu decyzji i przekazu.

Zalecane grupy wiekowe

Film partycypacyjny może być dostosowany dla grup:

AG2 – Młodsza podstawowa grupa wiekowa,

AG3 – Starsza podstawowa grupa wiekowa,

AG4 – Młodzież.

Praca z młodszymi dziećmi

Z młodszymi dziećmi:

- działania powinny być krótsze,
- mocno moderowane,
- i oparte na doświadczeniu.

Na tym etapie film partycypacyjny jest głównie przydatny do:

- twórczej ekspresji,
- dzielenia się doświadczeniami,
- i prostego opowiadania historii.

Praca z dziećmi w starszej podstawowej grupie wiekowej

Dzieci w tej grupie wiekowej zazwyczaj potrafią:

- porządkować pomysły,
- budować historie,
- i współpracować przy tworzeniu materiałów wizualnych.

Twórczość cyfrowa i wizualna może być dla tej grupy bardzo motywująca.

Praca z młodzieżą

Młodzież zazwyczaj potrafi:

- zgłębiać bardziej złożone tematy,
- świadomie przedstawiać przekaz,
- i bardziej samodzielnie podawać argumenty oraz propozycje.

Film partycypacyjny może więc stać się silnym narzędziem argumentacyjnym i komunikacyjnym dla starszych dzieci i młodych ludzi.

Przygotowanie projektu filmu partycypacyjnego

1. Wyraźne cele i przeznaczenie

Gminy powinny jasno określić:

- jakiego problemu dotyczy projekt filmowy,
- jak film zostanie wykorzystany,
- i jaką rolę odegrają w tym dzieci.

Dzieci powinny również rozumieć:

- kim są odbiorcy filmu,
- oraz w jaki sposób ich praca może wpływać na lokalne dyskusje lub decyzje.

2. Tworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska

Projekty filmu partycypacyjnego powinny:

- zachęcać do współpracy opartej na wzajemnym szacunku,
- wspierać bezpieczeństwo emocjonalne,
- oraz jasno określać zasady uczestnictwa.

Dzieci powinny wiedzieć:

- że uczestnictwo jest dobrowolne,
- w jaki sposób będą wykorzystywane nagrania,
- oraz w jaki sposób mogą w razie potrzeby poprosić o wsparcie.

3. Informacja zwrotna i działania następne

Dzieci powinny otrzymywać informacje zwrotne na temat:

- jak wykorzystano film,
- jak reagowali decydenci,
- oraz czy projekt miał wpływ na dyskusje lub decyzje.

Pomaga to wzmocnić zaufanie, motywację i znaczenie partycypacji.

4. Monitorowanie i ocena

Gminy powinny ocenić:

- jakość partycypacji,
- włączenie społeczne,
- doświadczenia dzieci,
- wpływ projektu,
- i reakcję odbiorców.

Ważne jest również, aby ocenić:

- czy dzieci czują się wysłuchane,
- czy proces był bezpieczny,
- oraz czy partycypacja pozostała rzeczywiście skoncentrowana na dzieciach.

Włączenie społeczne i dostępność

Gminy powinny zapewnić:

- elastyczne funkcje partycypacyjne,
- dostępny sprzęt i miejsca,
- wsparcie dla dzieci o różnych potrzebach komunikacyjnych.

Alternatywne sposoby udziału zawsze powinny być dostępne.

Film partycypacyjny – Dobre praktyki Szkocja

Młodzi ludzie filmują problemy dotyczące lokalnych terenów zielonych

Badacze w środkowej Szkocji wykorzystali zmodyfikowaną metodę filmu partycypacyjnego InsightShare z młodzieżą, aby zbadać problemy dotyczące lokalnych publicznych terenów zielonych. Młodzi ludzie (uczniowie w wieku 15-16 lat) wcześniej bardzo mało angażowali się w korzystanie z lokalnych terenów zielonych. Filmowali przypadki zastraszania, przemocy, zaśmiecania i zagrożeń związanych z bezpieczeństwem w parkach.

Chcieli, aby mieszkańcy i władze lokalne zrozumieli, dlaczego te miejsca postrzega się jako niebezpieczne.

Stało się to formą udziału młodzieży w lokalnym zarządzaniu środowiskiem, ponieważ filmy: dokumentowały problemy społeczności, dawały młodym ludziom publiczny głos i wspierały dyskusje o poprawie lokalnych przestrzeni i usług.

Projekt wzmocnił także pewność siebie uczestników i ich poczucie sprawczości.

Użyte narzędzie partycypacyjne: film partycypacyjny

Źródło: <https://insightshare.org/the-power-of-participatory-video-an-unexpected-outcome>

6.2. Fotogłos

Czym jest fotogłos?

Fotogłos (photovoice) to twórcza metoda partycypacji dzieci, w której dzieci używają fotografii do dokumentowania i prezentowania:

- ich doświadczeń,
- ich codziennego otoczenia,
- wyzwań lokalnych,
- i ważnych dla nich spraw.

Dzieci fotografują miejsca, sytuacje lub problemy w swojej społeczności, a następnie wyjaśniają znaczenie obrazów poprzez dyskusje, podpisy, historie, prezentacje lub wystawy.

Fotogłos pomaga gminom **lepiej zrozumieć, jak dzieci postrzegają i doświadczają swojego lokalnego środowiska.**

Dlaczego używać metody fotogłosu?

Fotogłos może pomóc gminom:

- poznawać przeżyte doświadczenia dzieci,
- stwierdzać ukryte lub pomijane problemy lokalne,
- zachęcać do refleksji i dyskusji,
- i wzmacniać pewność siebie oraz zdolność autoekspresji u dzieci.

Metoda jest szczególnie cenna, gdy gminy chcą:

- zrozumieć codzienną rzeczywistość widzianą z perspektywy dzieci
- twórczo angażować dzieci,
- lub poruszać wrażliwe tematy oparte na doświadczeniach.

Główne cechy metody fotogłosu

1. Uczestnictwo oparte na obrazach i doświadczeniach

Metoda fotogłosu pozwala dzieciom komunikować się za pomocą obrazów, zamiast polegać wyłącznie na opisach pisemnych lub ustnych.

Dzieci dokumentują wizualnie:

- miejsca, które lubią lub których nie lubią,
- problemy, z jakimi się borykają,
- dobre strony społeczności,
- lub pomysły na ulepszenia.

Dzięki temu partycypacja staje się bardziej dostępna dla dzieci o różnych stylach komunikacji i umiejętnościach.

2. Połączenie twórczości i refleksji

Fotogłos to nie tylko robienie zdjęć.

Dzieci są również zachęcane do:

- refleksji nad znaczeniem zdjęć,
- wyjaśnienia, dlaczego je wybrały,
- oraz omówienia swoich doświadczeń i punktu widzenia.

Wzmacnia to:

- spostrzegawczość,
- krytyczne myślenie,
- oraz autorefleksję.

3. Publiczna prezentacja i dialog

Projekty fotogłosowe często kończą się:

- wystawami,
- prezentacjami,
- warsztatami,
- lub dyskusjami z decydentami gminnymi.

Stwarza to okazje do bezpośredniego dialogu między dziećmi a dorosłymi.

Zalety

Jest narzędziem szczególnie odpowiednim do przedstawiania codziennych doświadczeń, pomaga uwidocznic niewidoczne problemy, może być też dostępne dla dzieci ze słabszymi umiejętnościami werbalnymi i wzmacnia umiejętności refleksji i obserwacji.

Wady

Mogą pojawić się zagrożenia związane z ochroną danych i wykorzystaniem wizerunku, konieczne jest odpowiednia moderacja w celu interpretacji zdjęć, samo w sobie jest mniej ustrukturyzowane, powiązanie tego narzędzia z decyzjami samorządowymi może być wyzwaniem, a także może wymagać zasobów.

Możliwe poziomy partycypacji

Fotogłos może wspomagać poziomy:

L1 – Partycypacja konsultacyjna

L2 – Partycypacja kooperacyjna

Poziom partycypacji zależy od:

- stopnia wpływu dzieci na proces,
- oraz tego czy tylko wymieniają doświadczenia czy też pomagają kształtować rozwiązania i dyskusje.

Zalecane grupy wiekowe

Fotogłos może być dostosowany do grup:

AG2 – Młodsza podstawowa grupa wiekowa,

AG3 – Starsza podstawowa grupa wiekowa,

AG4 – Młodzież.

Praca z młodszymi dziećmi

W przypadku młodszych dzieci metoda fotogłosu sprawdza się szczególnie dobrze, ponieważ:

- wspomaga ekspresję niewerbalną,
- nie wymaga zaawansowanych umiejętności pisania,
- a dzieci mogą przekazywać swoje doświadczenia w formie wizualnej.

W tym wieku zajęcia powinny być proste, prowadzone pod okiem dorosłych i intensywnie moderowane.

Praca z dziećmi w starszej podstawowej grupie wiekowej

Dzieci w tej grupie wiekowej zazwyczaj potrafią:

- wyjaśnić znaczenie zdjęć,
- zastanowić się nad swoim lokalnym otoczeniem,
- oraz powiązać obrazy z doświadczeniami i pomysłami.

Fotogłos można również skutecznie łączyć z dyskusjami, warsztatami lub prezentacjami grupowymi.

Praca z młodzieżą

Młodzież zazwyczaj potrafi:

- dokumentować bardziej złożone problemy lokalne,
- wyrażać krytyczne zdanie,
- oraz łączyć osobiste doświadczenia z szerszymi wyzwaniem społecznym.

Dzięki temu metoda fotogłosu może stać się potężnym narzędziem rzecznictwa i podnoszenia świadomości wśród starszych dzieci i młodzieży.

Przygotowanie projektu fotogłosowego

1. Określenie wyraźnego motywu lub tematu

Gminy powinny jasno wyjaśnić:

- na jakim zagadnieniu skupia się projekt,
- co dzieci mają udokumentować,
- oraz w jaki sposób fotografie przyczynią się do partycypacji i dialogu.

2. Stworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska

Dzieci powinny rozumieć:

- że uczestnictwo jest dobrowolne,
- jak mogą zostać wykorzystane zdjęcia,
- oraz jak w razie potrzeby poprosić o wsparcie.

Gminy powinny również ustanowić:

- zasady ochronne,
- wytyczne dotyczące fotografii,
- i jasne procedury zgody.

3. Informacja zwrotna i działania następne

Gminy powinny informować dzieci:

- w jaki sposób wykorzystano zdjęcia,
- jakie reakcje uzyskano,
- oraz czy projekt miał wpływ na lokalne dyskusje lub decyzje.

Widoczne działania następne pomagają wzmocnić zaufanie, motywację i sens partycypacji.

4. Monitorowanie i ocena

Gminy powinny ocenić:

- jakość partycypacji,
- włączenie społeczne,
- doświadczenia dzieci,
- wyniki projektu,
- i wpływ na lokalne dyskusje lub decyzje.

Ważne jest również, aby ocenić:

- czy dzieci czują się bezpieczne i szanowane,
- czy ich zdanie zostało zrozumiane,
- oraz czy proces ten pozostał autentycznie skoncentrowany na dzieciach.

Zapewnienie dostępność i inkluzji

Projekty fotografosowe powinny oferować:

- elastyczne formy partycypacji,
- dostępność sprzętu w miarę możliwości,
- oraz wsparcie dla dzieci o różnych potrzebach i zdolnościach.

Dzieci powinny też mieć **różne sposoby uczestnictwa poza samą fotografią**, w tym opowiadanie historii, dyskusje, podpisy czy wystawy.

Fotogłos – Dobre praktyki Toronto, Kanada

Projekty miasta przyjaznego dzieciom

Miasto Toronto uznało, że projektowanie przestrzeni dla dzieci i młodzieży skutkuje bardziej inkluzywnym i zrównoważonym miastem dla wszystkich użytkowników. Metody fotogłosu wykorzystano w inicjatywach na rzecz miasta przyjaznego dzieciom, aby zrozumieć mobilność, dostępność i doświadczenia dzieci w przestrzeniach miejskich. Zdjęcia i historie zostały przedstawione planistom i decydom.

Użyte narzędzie partycypacji: Fotogłos, partycypacja w planowaniu przestrzennym

Źródło: <https://yorkspace.library.yorku.ca/server/api/core/bitstreams/a92a8daa-3e50-4424-afc5-1681ea1975fd/content>

6.3. Warsztaty narracyjne

Czym są warsztaty narracyjne?

Warsztaty narracyjne to metoda udziału dzieci, w której dzieci przedstawiają swoje:

- doświadczenia osobiste,
- pomysły,
- uczucia,
- i punkty widzenia

poprzez historie związane z lokalnym problemem, wyzwaniem lub tematem dotyczącym lokalnej społeczności.

Proces jest prowadzony przez moderatora, który pomaga dzieciom wyrażać siebie w bezpiecznym, wspierającym i przyjaznym dziecku środowisku.

Warsztaty narracyjne pomagają gminom lepiej zrozumieć, w jaki sposób dzieci doświadczają swojej społeczności, lokalnych usług, relacji, przestrzeni publicznej i wyzwań społecznych.

Dlaczego warto skorzystać z warsztatów narracyjnych?

Warsztaty narracyjne mogą pomóc gminom:

- głębiej poznawać doświadczenia dzieci,
- lepiej rozumieć wrażliwe lub złożone kwestie,
- wzmacniać zaufanie i dialog z dziećmi,
- i wspierać podejmowanie decyzji w większym stopniu ukierunkowanych na dzieci.

Opowieści często dostarczają bogatszych i bardziej emocjonalnych spostrzeżeń niż ankiety, formalne konsultacje czy dane statystyczne.

Główne cechy warsztatów narracyjnych

1. Partycypacja oparta na opowiadaniu i doświadczeniach własnych

Warsztaty narracyjne są skonstruowane wokół:

- opowieści,
- wspomnień,
- doświadczeń osobistych,
- oraz refleksji.

Dzieci mogą dzielić się opowieściami poprzez mówienie, pisanie, rysowanie, przedstawienia teatralne, odgrywanie ról lub twórcze zajęcia grupowe. Dzięki temu warsztaty narracyjne są elastyczne i można je dostosować do różnych grup wiekowych i stylów komunikacji.

2. Bezpieczne i sprzyjające środowisko

Opowiadanie historii często wiąże się z emocjami, osobistymi doświadczeniami i delikatnymi tematami.

Z tego powodu warsztaty wymagają:

- ostrożnej moderacji,
- budowania zaufania,
- oraz emocjonalnie bezpiecznych miejsc partycypacji.

Dzieci powinny zawsze czuć się szanowane, wysłuchane i mieć swobodę dobrowolnego uczestnictwa.

3. Partycypacja indywidualna i grupowa

Warsztaty narracyjne mogą odbywać się indywidualnie, w parach lub w grupach.

Grupowe zajęcia narracyjne mogą wzmocnić:

- wzajemne uczenie się od rówieśników,

- empatię
- oraz spójność grupy.

Opowiadanie historii można również skutecznie łączyć z rysowaniem, fotografią, filmem partycypacyjnym, teatrem lub innymi twórczymi metodami partycypacji.

Możliwe poziomy partycypacji

Warsztaty narracyjne mogą wspierać następujące poziomy

L1 – Partycypacja konsultacyjna

L2 – Partycypacja kooperacyjna

Poziom partycypacji zależy od:

- stopnia wpływu dzieci na proces,
- i czy ich historie przyczyniają się tylko do zrozumienia doświadczeń, czy też do kształtowania lokalnych reakcji i rozwiązań.

Zalecane grupy wiekowe

Warsztaty narracyjne mogą być dostosowane do następujących grup:

AG2 – Młodsza podstawowa grupa wiekowa,

AG3 – Starsza podstawowa grupa wiekowa,

AG4 – Młodzież.

Praca z młodszymi dziećmi

W przypadku młodszych dzieci opowiadanie historii jest często naturalną formą komunikacji. W tym wieku opowiadanie historii sprawdza się szczególnie dobrze, gdy jest połączone z grami, rysunkiem, lalkami, odgrywaniem ról lub zajęciami scenicznymi. Metody te pomagają dzieciom wyrażać doświadczenia w przystępny i niezagrażający sposób.

Praca z dziećmi w starszej podstawowej grupie wiekowej

Dzieci w tej grupie wiekowej zazwyczaj potrafią:

- budować spójne historie,
- dokonywać refleksji nad doświadczeniami,
- i łączyć osobiste doświadczenia z problemami społeczności.

Warsztaty narracyjne mogą zatem wspierać:

- dyskusję,
- identyfikację problemów,
- i badanie potrzeb lokalnych.

Praca z młodzieżą

Młodzież zazwyczaj potrafi:

- omawiać bardziej złożone zagadnienia społeczne,
- wyrażać krytyczne zdanie,
- i zgłębiać delikatne lub emocjonalnie nacechowane tematy.

W tym wieku, warsztaty narracyjne mogą stworzyć silniejsze powiązania między:

- doświadczeniami dzieci,
- i lokalnymi dyskusjami na temat polityki publicznej.

Przygotowanie warsztatów narracyjnych

1. Określenie jasnego celu

Gminy powinny jasno wyjaśnić:

- tematykę warsztatów,
- cel partycypacji,
- oraz w jaki sposób opowieści dzieci mogą wnieść wkład do lokalnych dyskusji lub decyzji.

2. Stworzenie środowiska bezpiecznego i przyjaznego dla dzieci

Warsztaty powinny:

- zachęcać do słuchania z szacunkiem,
- unikać osądzania,
- i pozwolić dzieciom uczestniczyć na własnym poziomie komfortu.

Dzieci powinny zawsze wiedzieć, że:

- uczestnictwo jest dobrowolne,
- mogą przestać w dowolnym momencie,
- a w razie potrzeby dostępna jest pomoc.

3. Zachęcanie do różnych form ekspresji

Nie wszystkie dzieci czują się komfortowo wypowiadając się publicznie.

Gminy powinny zatem dopuścić:

- rysowanie,
- pisanie,
- odgrywanie ról,
- opowiadanie wizualne,
- lub dyskusje w małych grupach

jako alternatywne sposoby partycypacji.

4. Informacja zwrotna i działania następne

Dzieci powinny otrzymywać informacje zwrotne na temat:

- jak ich historie zostały wykorzystane,
- jakie pojawiły się tematy,
- oraz czy warsztaty miały wpływ na lokalne dyskusje czy decyzje.

Pomaga to utrzymać zaufanie, przejrzystość i partycypację o realnym znaczeniu.

5. Monitorowanie i ocena

Gminy powinny ocenić:

- jakość partycypacji,
- bezpieczeństwo emocjonalne,
- włączenie społeczne,
- doświadczenia dzieci,
- oraz wpływu warsztatów na zrozumienie spraw lokalnych i podejmowanie decyzji.

Ważne jest również, aby ocenić:

- czy dzieci czują się szanowane,
- czy partycypacja ma realne znaczenie,
- oraz czy środki zabezpieczające działały skutecznie.

Warsztaty narracyjne – Dobre praktyki Malmö, Szwecja

Opowieści dzieci w planowaniu urbanistycznym

Miasto Malmö wykorzystało warsztaty narracyjne, aby zaangażować dzieci w dyskusje na temat: zagospodarowania dzielnic, projektowania przestrzeni publicznej oraz integracji społecznej. Opowieści i przemyślenia dzieci zostały włączone do dyskusji dotyczących planowania.

Użyte narzędzie partycypacyjne: warsztaty narracyjne, planowanie urbanistyczne zorientowane na dzieci

„Zabawa i nauka. Podczas Malmöfestivalen poproszono dzieci o wskazanie swoich ulubionych miejsc w mieście. Działanie to miało pomóc dzieciom zrozumieć wartość ich otoczenia – a badaczom i planistom dało wgląd w to, które miejsca dzieci cenią sobie najbardziej”. 27/08/2025

Źródło: <https://www.slu.se/en/news/2025/08/barnens-stad--nar-lek-moter-stadsutveckling-och-natur/>

Podsumowanie – Twórcze narzędzia partycypacyjne

Twórcze metody partycypacji dzieci, takie jak:

- Filmy partycypacyjne
- fotogłos,
- i warsztaty narracyjne

mogą skutecznie uzupełniać bardziej tradycyjne narzędzia partycypacyjne.

Ich wspólne atuty to:

- wspieranie nietradycyjnych form wyrażania opinii,
- pomoc w angażowaniu młodszych lub zmarginalizowanych dzieci,
- i zapewnienie gminom lepszego wglądu w doświadczenia życiowe dzieci.

Jednocześnie, **gminy powinny wiedzieć, że metody twórcze:**

- wymagają starannej moderacji,
- obejmują kwestie zabezpieczeń i ochrony danych,
- oraz potrzebują jasnego planowania w celu zapewnienia, by wyniki w sposób realny przyczyniły się do podejmowania decyzji na szczeblu lokalnym.

ŹRÓDŁA

Anne, CROWLEY – Cath, LARKINS - Luís Manuel, PINTO: Listen – Act – Change Council of Europe Handbook on children's participation for professionals working for and with children, Council of Europe, October 2020.

<https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/9288-listen-act-change-council-of-europe-handbook-on-childrens-participation.html>

Francesca, GOTTSCHALK - Hannah, BORHAN (2023). OECD Education Working Papers No. 301 Child participation in decision making: Implications for education and beyond.

<https://dx.doi.org/10.1787/a37eba6c-en>

Gerison, LANSDOWN (2018). National human rights institutions (NHRIs) Series: Tools to support child-friendly practices. The UNICEF "Children's Participation in the Work of NHRIs" tool.

Gerison, LANSDOWN (2018). Conceptual Framework for Measuring Outcomes of Adolescent Participation.

<https://participationpool.eu/wp-content/uploads/2020/05/Lansdown-G.-2018-Conceptual-Framework-for-Measuring-Outcomes-of-Adolescent-Participation.pdf>

Gerison LANSDOWN - Vanessa SEDLETZKI (2022). Child and Youth Councils: Guidance to Support Meaningful Participation, UNICEF. <https://www.unicef.org/youthledaction/documents/child-and-youth-councils>

Thomas, NIGEL (2007). Towards a Theory of Children's Participation. The International Journal of Children's Rights. 15. 199-218. 10.1163/092755607X206489.

Rhian, POWELL (2024). Child-Friendly Cities and Communities: opportunities and challenges, Children's Geographies, 22:5, 716-729, DOI: 10.1080/14733285.2024.2353746

Committee on the Rights of the Child. Geneva, 25 May-12 June 2009 General Comment No. 12 (2009) The right of the child to be heard. <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2009/70207>

Child Participation in Local Governance: A UNICEF Guidance Note, UNICEF, 2020.

<https://www.unicef.org/sites/default/files/2019-12/UNICEF-Child-Participation-in-Local-Governance.pdf>

Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. Council of Europe, March 2015. <https://rm.coe.int/168071b4d6>

Effective, representative, and inclusive child participation at the local level A study on child and youth councils in UNICEF National Committee countries Based on the views of child and youth council members in selected National Committee countries. 2022.

<https://www.childfriendlycities.org/media/1491/file/Child%20participation%20at%20local%20level.pdf>

Structured and Meaningful Youth Participation in Policy and Decision-Making Processes - Mapping Local, National, EU, and International Good Practices, 2024.

<https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/structured-and-meaningful-youth-participation-policy-and-decision-making-processes-mapping-local-national-eu-and>

Guidance and Tools. Using focus group discussions with children and adolescents: a practical guide for maximising their effectiveness. Terre des Hommes, April 2019.

<https://alnap.org/help-library/resources/using-focus-group-discussions-children-adolescents-guide/>